VELDNAEMEN VAN STELLINGWARF

DIEL II

DONKERBROEK

PHILOMÈNE BLOEMHOFF-DE BRUIJN

VELDNAEMEN VAN STELLINGWARF

DIEL II

DONKERBROEK

Philomène Bloemhoff-de Bruijn

een uutgifte van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Oosterwoolde, 1984

* *Mit daank an et Perveensiaol Anjerfoons Frieslaand en et Laandbouwschoelefoons Oosterwoolde, die disse uutgifte meugelik maekten wat de centeraosie anbelangt.*
* *Mit daank ok an de heer J. de Boer uut Donkerbroek veur et bi'j mekeer geren van de meerste naemen en de heer G. Lantinga uut Wolvege veur et leveren van de kaorten (behalven feg. 2).*
Et overbrengen van de uutspraoke in fonetisch schrift wodde daon deur Henk Bloemhoff.

* *De riegel* Veldnaemen van Stellingwarf *staot onder redaktie van Henk Bloemhoff en Philomène Bloemhoff-de Bruijn.*

Verzorging kaorten: G. Lantinga, Wolvege
Omslagontwarp: Sietske A. Bloemhoff, Oosterwoolde
Drok: Van der Meer, Oosterwoolde

SSR-34

Niks uut disse uutgifte mag opni'j drokt en/of eupenbaor maekt wodden op wat veur meniere dan ok, zonder dat daor schriftelik goedvienen van de schriever veur kregen is.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author.

© *1984, Ph. C. G. M. Bloemhoff-de Bruijn, Oosterwoolde*

ISBN 90 6466 035 2

Inleiding

Sund 1979 is de Veldnaemekemmissie van de Stellingwarver Schrieversronte doende mit et vaasteleggen van de veldnaemen in de Stellingwarven die nog in levendig gebruuk binnen of die nog uut mondelinge overlevering bi'j de meensken bekend binnen. De dörpen Ni'jhooltpae, Ni'jberkoop, Steggerde, Der Izzerd, Hooltwoolde, Donkerbroek, Tronde en Else bin now ofwarkt, d.w.z. dat de kemmissieleden die in die plakken an 't wark west hebben, alle naemen die ze bi'j de meensken nog geweer wodden konnen, opschreven en op 'e kaorte neteerd hebben. Vaeke konnen d'r nog gegevens over de bodemgesteldhied, et grondgebruuk en/of de herkomst van de naeme bi'j neteerd wodden. In Berkoop, Hooltpae, Oosterwoolde en op 'e Haule is zok onderzuuk nog gaonde.

In 1982 kon et eerste diel in de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf* verschienen: *Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop.* In de inleiding van dat boek wodt ingaon op et doel van et veldnaeme-onderzuuk en de warkwieze. Meensken die meer over et perjekt weten willen, kun daor dus in diel I over lezen.

Dit twiede diel in de riegel gaot over *Donkerbroek.* In de winter van 1981-1982 begon de heer J. de Boer uut Donkerbroek mit et vaasteleggen in zien dörp. Hi'j het haost alle wat ooldere meensken die daor geboren en getogen binnen bi'j langes west om naor oolde veldnaemen te vraogen, mit een grote kaorte van et gebied en een staepel invulkaorties bi'j him. De gegevens daor de meensken nog heugenschop van hadden, bin anvuld mit schriftelik materiaol van pattie laandkaorten, van een inkelde koopakte en wat verkoopboekies, van et veldnaeme-archief van de Fryske Akademy, van et gemiente-archief van Oost-Stellingwarf (stokken angaonde de straotnaemgeving van de laeste jaoren; de gemiente het veur de naemgeving van de straoten in de ni'jbouw vaeke oolde veldnaemen bruukt, en dat is een goeie zaeke!), uut et onderwiezersboekien van meester J. Brunsting uut 1857, 'n peer ere studies en inkelde artikels uut tiedschriften. In de alfabetische list (Heufdstok IV) wodt de hieltied angeven waor we de naemen weg hebben. Uutgebreid archiefonderzuuk is netuurlik van belang, mar we hebben deur tiedgebrek dislange gien gelegenhied had daor wat an te doen.

Tegenworig is Donkerbroek veur een belangriek pat een Friestaelig dörp. 't Liekt daoromme misschien wat vremd dat de Stellingwarver Schrieversronte een boek over de veldnaemen van Donkerbroek uutgeft. Toch sprekt dat aenlik vanzels. De naemen van Donkerbroek weerspiegelen de sitewaosie van nog niet zo hiel lange leden, doe et dörp veur 't grootste pat nog Stellingwarfstaelig was. In zien antekens van 1857 schrift meester J. Brunsting, die doe onderwiezer was in Donkerbroek (Brunsting 1857): „De taal of tongval is met de overige dorpen is Oost-Stellingwerf gelijk, naar het Drentsch

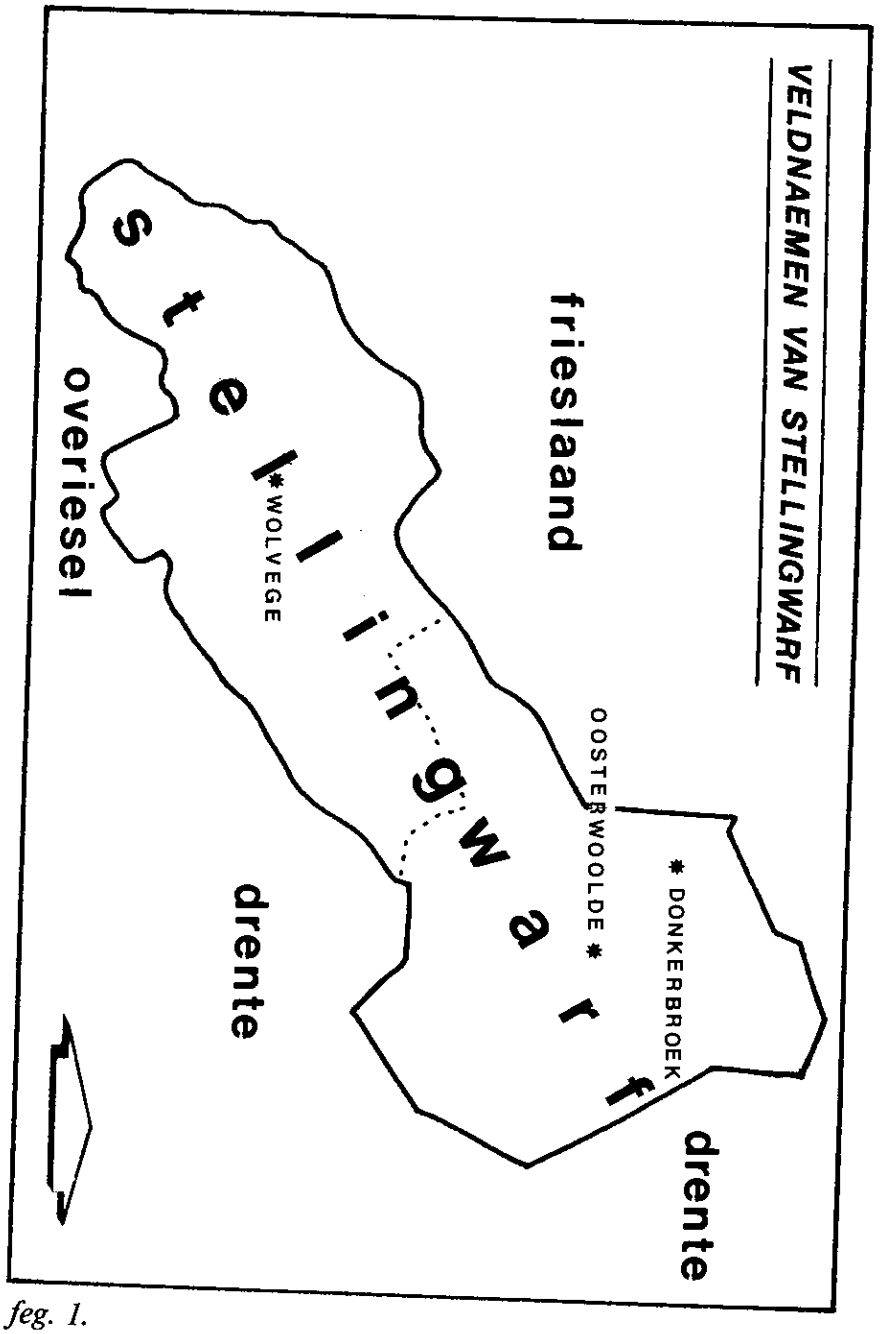
VELDNAEMEN VAN STELLINGWARF
friesland
drente
drente
overiesel
* DONKERBROEK
OOSTERWOOLDE *
* WOLVEGE
s t e l l i n g w a r f

feg. 1.

zwevende, zijnde er enkele huisgezinnen, waar een weinig boerenfriesch gesproken wordt."

Veurdat in Heufdstok IV de veldnaemen op alfabet geven wodden, wodt eerst wat verteld - an de haand van kaorten - over ligging, bodem, grondgebruuk, bewoning en de veraanderings d'r in deur de tied henne (Heufdstok I) en vervolgens wat over de dörpsnaeme (Heufdstok II). Daornao wo'n de belangriekste toponymische elementen behaandeld (Heufdstok III). Nao de alfabetische list kommen dan nog een naemelist op nommer, een ofkottingslist en een literatuuropgifte.

feg. 2. Uut: Boven-Boorngebied. Drachten, 1961.

HEUFDSTOK I

Donkerbroek: ligging, bodem, grondgebruuk

Donkerbroek (veerder: Db) ligt in de gemiente Oost-Stellingwarf (zie feguur 1). Et dörpsgebied wodt in et oosten begreensd deur de dörpsgebieden van De Haule en Waskemeer, in et zuden deur de Kuunder (officieel en Ned. Tjonger), in et westen deur de greens mit de gemiente Heerenveen en in et noorden deur de greens mit de gemiente Opsterlaand, die bi'j de Leidiek langes lopt.
Et oorspronkelike wegdörp Db (zie feguur 3) ligt veur et grootste pat op een zaandrogge, die in zuudwest-noordoostelike richting tussen de Kuunder en een vroegere erosiegeul in lopt (zie feguur 2). Tussen die geul en de Kuunder zien we de hoogtelijn van + 5 m N.A.P. 't Oost van Db bliekt binnen die lijn te liggen; et is daor dus hoger as 5 m.
Petersburg en Moskou, twie jongere buurtschoppen onder Db, liggen op een zaandrogge ten noorden van de verdwenen grote erosiegeul. Ze liggen ok aorig hoge, zoe'n 7 m.
In et oorspronkelike wegdörp (feguur 3) stonnen de boerderi'jen bi'j 't West, de Herenweg en de Boverweg langes. Et vaalt op dat de bewoningsriegel niet deurleup, en dat die dat ok in laetere tieden nog niet dee: daor de oolde erosiegeul 't West kruust, hebben nooit boerderi'jen staon (vgl. feguur 4 en 5). Et is d'r ok vandaege-de-dag nog leeg laand.
De boerderi'jen in Db stonnen van ooldsher niet op 'e hoogste en dreugste, mar ok niet op 'e alderleegste plakken. Ze stonnen ongeveer op een hoogte van 4 ('t West) tot 6 m. De hogere zaandkoppen in et dörpsgebied bin ± 7 m hoge, wiels et bi'j de Kuunder en op et plak van de oolde geul zoe'n 3 tot 4,5 m hoge is.
In een protte Zuud-Friese wegdörpen bin twie parallelle wegen an te wiezen, een „binderweg" (Ned. binnenweg) en een „buter-" of „boverweg" (Ned. buiten- of bovenweg; Bouwer 1970: 8).
Deur Db lopt iene weg van west naor oost, mar op 't Oost zien we twie parallelle wegen, wiels d'r, nog veerder oostelik, weer *iene* weg richting De Haule lopt. De boverste weg op 't Oost, die ok et hoogste ligt, hiet de Boverweg, en de onderste, daor van oolds de boerderi'jen an staon, hiette neffens archiefmateriaol van de Fryske Akademy ooit *Binnenweg*.

De ooldste kaorte die bi'j dit heufdstok ofdrokt is en daor we hierveur al een peer keer naor verwezen hebben, komt uut de Schotanusatlas van 1718 (feguur 3). Db bliekt in die tied een typisch wegdörp te wezen: de huzen staon

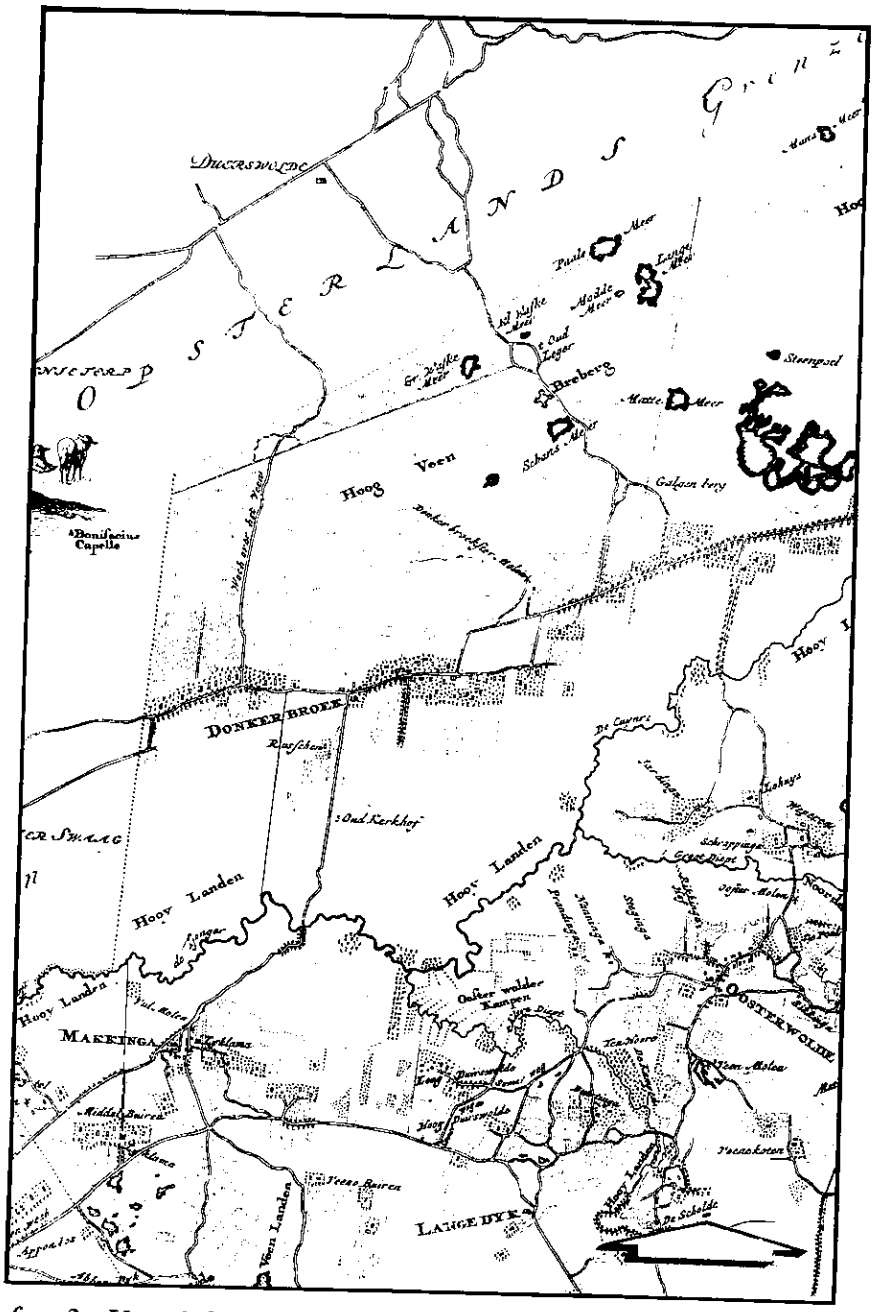

feg. 3. Uut: Schotanusatlas, 1718.

in een lange riegel bi'j de weg die now Herenweg hiet, langes. Ok in 't Westaende staot een riegel huzen. Op 't Oost verspringt de bewoningsriegel wat naor 't noorden en gaot op 'e Haule an, bi'j de Boverweg langes.
D'r lopt een *wech over het veen* richting Duurswoolde, misschien dezelde reed as de zn. *Hogeveenreed* (zie de alfabetische naemelist).
An de Kuunder liggen hujlanen, en d'r is zo 't schient nog niet vule laand anmaekt. De Vaort ligt d'r nog niet, mar de Ruskeplaets is d'r al wel. De Boersterlaene is ok op 'e kaorte te vienen, en de meerst westelike van de beide laenen die richting Galgeberg lopen, zal wel de Lieklaene wezen (zie de alfabetische naemelist).
Bi'j et *Oud Kerkhof* zol vroeger ok een karke staon hebben. Iewen leden gongen de bewoners van verschillende dörpen en buurten uut de omkrieten daore naor karke (Popping 1903: 38). In Schotanus zien tied ston de karke van Db op de krusing Balkweg-Herenweg, op etzelde plak as daor now de N.H.-karke staot.

De „Topographische en Militaire Kaart" van 1864 (feguur 4) lat zien dat de Vaort (officieel: *Opsterlandsche Compagnonsvaart*) intied greuven is. Ze bin daor van Opsterlaand uut mit begonnen. Hi'j was (neffens Oosterwijk 1977: 103) in 1790 tot de Kuunder an toe klaor. *De Russchen*, *Ontwijk*, *Stilleven* en *Het Klooster* bin de boerderi'j- en huusnaemen die op disse kaorte te zien binnen. 't Ontwiek wodde in 't begin van de 19e ieuw bouwd. Rieksontvanger R. L. Fruitier de Talma leut hier nao de dood van zien heit in 1857 bossen anplaanten en de wandelpaeden anleggen (L.C. 10-10-1970, *Donkerbroek*). Mar ok in 1857 moet et d'r al mooi west hebben, want dan schrift Brunsting: „... de buitenplaats Ontwijk van den Heer Fruitier de Talma ontvanger van 's Rijks belastingen, zeer aangenaam in het bos gelegen." De naeme *Het Klooster* staot nog niet op 'e Schotanusatlas, mar wel op 'e kaorte van 1864. Toch was de Kloosterplaetse d'r in 1718 al wel, krek as de Ruskeplaets. Beide gaon in ieder geval weeromme tot 1640 (zie in de alfabetische list bi'j *De Kloosterplaets* en *De Ruskeplaets*).
Et oolde karkhof an de Balkweg staot ok nog op 'e kaorte van 1864. Daor now Petersburg en Moskou liggen was in 1864 al wat bewoning, en veerder naor et zuden toe stonnen bi'j de Vaort langes ok al huzen. In wat in 1718 alliend nog mar hoogvene was, bliekt in 1864 op kleine schaol verveend te wezen.
Et type verkaveling is strokenverkaveling mit bewoning op 'e kavels; et gaot om de zn. deurgaonde plaetsen (Bouwer 1970: 13). De kavels lopen evenwiedig an mekeer, ongeveer loodrecht op 'e Herenweg en 't West. Op disse kaorte is goed te zien, bgl. an de zunnekaante van de Herenweg, dat de boeren bi'j huus gröslaand hadden, daor aachter bouw (de witte percelen), daor weer aachter heide en bos en an de Kuunder leeg grös- en hujlaand. D'r liggen in 1864 nog grote stokken heide in et noordelike pat van et dörpsgebied, die dan nog niet verkaveld binnen. Verkaveld is wèl de heide an

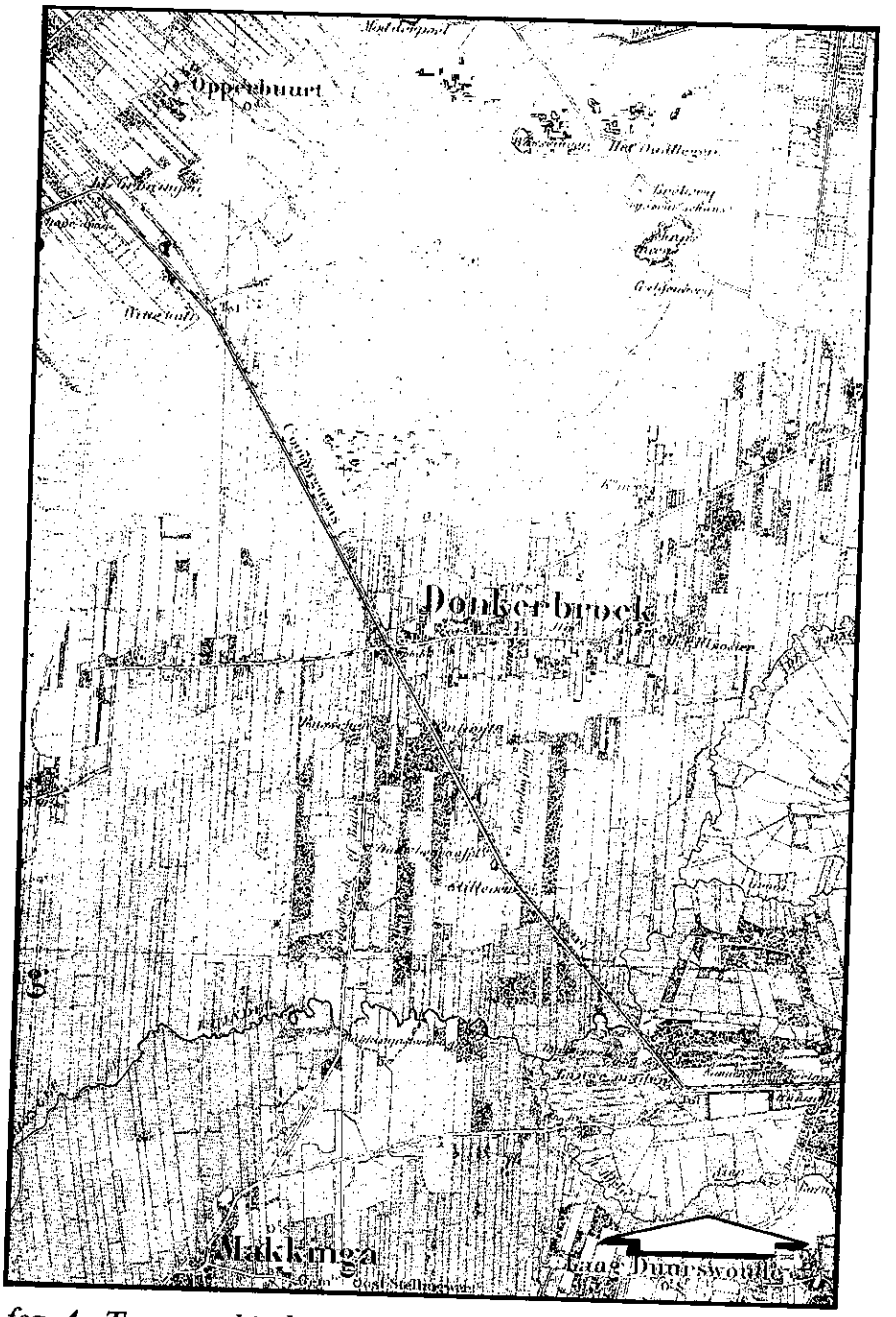

feg. 4. Topographische en Militaire Kaart, 1864.

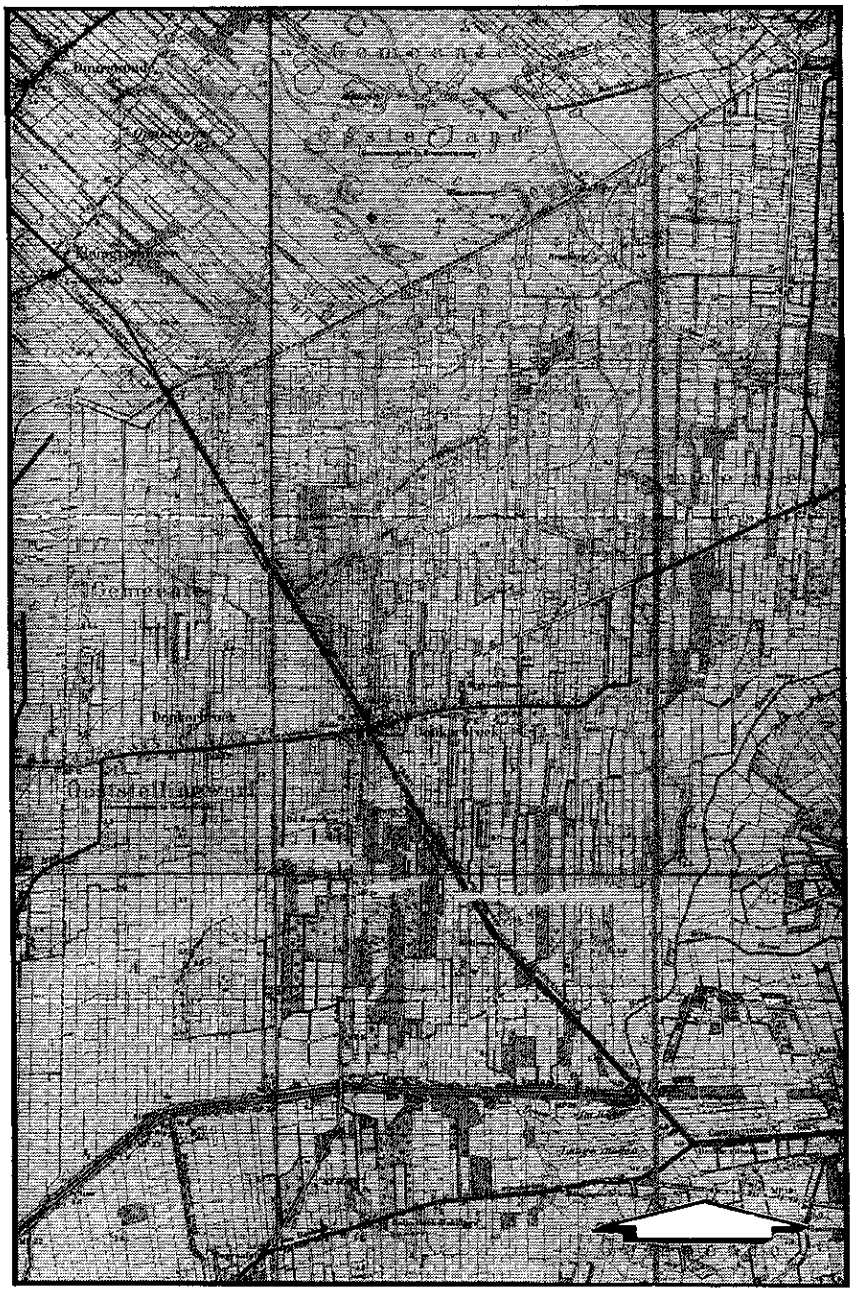

feg. 5. Topografische kaorte 1926-1927.

feg. 6. Een pat van Donkerbroek vanuut de locht, 1981.
Foto: Fototheek Topografische Dienst.

de zunnekaante van de Herenweg en in 't Westaende.

Feguur 5 lat et dörpsgebied van Db zien zoas et d'r in de twintiger jaoren van disse ieuw uut zien het. D'r is dan sund 1864 hiel wat veraanderd. Veural et noordelike dörpsgebied zicht d'r eers uut: d'r lopen wegen deur, d'r is meer bewoning, et is veur een pat al verkaveld, mar toch liggen d'r ok dan nog grote stokken heide. *'t Klooster, Stilleven, Ontwijk* en *De Russchen* stonnen ok in 1864 al op 'e kaorte. Et oolde karkhof wodt niet meer nuumd. We zien de baene van de stoomtram bi'j de Balkweg en 't West daele. Dit is een onderdiel van de tramlijn Oosterwoolde-De Gerdiek, die in 1911 klaor kwam (Oosterwijk 1977: 106).
De naemen Petersburg en Moskou vien ie niet op disse kaorte. Wel is te zien dat d'r, ok an de westkaante van de Vaort, meer huzen kommen binnen. An de zuudkaante van de Herenweg is een boel heide verdwenen. De Kuunder is recht trokken tot an de Vaort.

De foto die hier as feguur 6 ofdrokt is, lat mar een diel van et dörpsgebied zien, mar maekt wel dudelik dat d'r ok sund de twintiger jaoren weer veraanderings kommen binnen. Zo lopt d'r een ruilverkavelingsweg, De Pegge, mit een peer scharpe bochten richting Oosterwoolde. De witte vlekken an die weg bin plakken daor twie ni'je ruilverkavelingsboerderi'jen bouwd binnen. Een aandere ruilverkavelingsweg die op disse foto te zien is, is de Tjabbekamp. Die kruust de Balkweg en lopt mit een scharpe bocht op 'e Vaort an. De weg bi'j de Vaort daele is mit een bocht om et dörp henne legd. De bebouwde koem is slim uutbreided. Al kuj' dat op disse foto niet zo goed zien, de bouw is aenlik hielendal vot en d'r is greide veur in 't plak kommen.

HEUFDSTOK II

De dörpsnaeme

Over de naeme *Donkerbroek* is in ere studies hiel wat schreven. In de archiefbronnen komt die veur 't eerst in 1408 veur. Ie lezen dan *Dumbraech* en *Dunckbrueck*. In 1500 is d'r spraoke van *Dumbroeck*, in 1561 van *Dombroeck* en bronnen uut 1509 en 1543 geven *Donkerbroek*, d.w.z. ongeveer zo speld (Van der Molen 1956a). Mulder 1972: 122-123 neteert uut 1500 *Dumbroeck*, uut 1508 *Dunckerbroek*, uut 1509 *Dombroeck* en in de Benificiaal-boeken van 1542/1543 lest hi'j *Dombroeck* en *Dunckerbroeck*.

Wat moe'n we as oorspronkelike vorm annemen: *dom-/dum-* of *donc-/dunc-*? Mulder 1971: 21 schrift dat *donk* een hoogte in moerassig laand is. De *nc* zol dan in oolde haandschriften as *m* lezen wezen. Dat kan inderdaod wel, mar aj' *nc* veur een *m* anzien kunnen in een haandschrift dan kan et omgekeerde netuurlik lieke goed: de *m* veur *nc* anzien.

De verklaoring: *broek* = moerassig laand is wel annemelik. D'r lopt ja een oolde erosiegeul deur et dörpsgebied (zie Heufdstok I).

D'r bin liekewel taelkundige perblemen wat de verklaoring van *donk* anbelangt. Neffens Naarding 1957: 40 is *donk* een woord van bezuden de grote revieren. Butendat is et vaeke et twiede lid van een saemenstelling, liek as in *Hazendonk*. Naarding hoolt et op *dam*, *dom* = dam, ophoging. Et broek bi'j zoe'n dam is dan *dam-* of *dombroek*. Om bi'j de naeme *Donkerbroek* uut te kommen, het hi'j de volgende tussenvorms anneumen: *dommingerabroek (= et broek van de *dommings, de bewoners bi'j de dom/dam), *dommeger-, *domger- en *dongerbroek.

Al disse tussenvorms duken liekewel nargens in de archiefbronnen op, et is de hieltied *dom-*, *dum-*, *dunck-* of *duncker-*.

Mulder 1971: 23-24 wil de verklaoring van Naarding dan ok niet overnemen, en neffens mi'j niet ten onrechte. Zien idee is dat et woord *donk* wèl uut et zuden kommen kan. De wettelike laandheer was vroeger de bisschop van Utrecht. Hi'j nuumt veerder dat *Donker* hier veule veurkomt as femilienaeme, en hi'j vun in 13e-ieuwse oorkonden uut noordelik gebied al de femilienaeme *Dunker*.

As laeste dan nog de miening van Van der Molen 1956. Et eerste diel van de naeme kan neffens die schriever in verbaand brocht wodden mit *dom-* in *Dombuorren*, *Domwier*: dat bin saemenstellings mit de femilienaeme *Donia* (Dodinga-Doda). Mar hi'j daenkt ok an *donk* = hoogte in een moerassige streek. Volksetymologie zol dan van *dom* (*don*) of *donk Donkerbroek* maekt hebben kund, misschien wel deur de donkere kleur van et vene.

HEUFDSTOK III

De veurnaemste toponymische elementen

akker — Algemien bekende benaeming veur een stok bouw. Hier de hieltied een diel van een groter komplex bouw: *13 Akkers*, *De Tien Akkers*, *De Zeuven Akkers*.

boer — Oorspronkelik etzelde woord as mnl. *(ge)bure*, nnl. *(ge)buur* (ogerm. *bûr* = woning), dat in et mnl., mhd. en mnd. buten de oorspronkelike bet.,,woninggenoot", laeter ,,aanwoner", ok die van ,,plattelaansbewoner" hadde (WNT III: 154). Neffens Sipma 1966: 19 is *bûr* = ,,huus" in Fri. *buorren* (Stell. *boeren*) vandaege-de-dag nog in gebruuk mit de bet.: et pat van een dörp daor de huzen staon.

bos — Ned. bos.

boven- — De anduding ,,boven" veronderstelt ok een ,,beneden", of leger liggende tegenhanger. *Boventjonger* staot tegenover *Tjonger*, ofwel et Tjongerkenaal. *De Boverweg* of *Bovenweg* ligt hoger as *De Herenweg*. *Et Boverveld* of *Bovenveld* (hier is et veld en niet de weg mit die naeme bedoeld) ligt vri'j hoge, mar ten opzichte waorvan dit veld as *boven* anduded wodt, is niet botte dudelik: ,,boven" de vroegere ofwaeteringsgeul, of ,,boven" de omringende stokken veld?

diek — Stell. *diek* is in et algemien Ned. ,,weg". D'r bin in Db gien diek-naemen vunnen daor et element *diek* disse bet. in het. In de diek-naemen die in Db àl veurkommen (*De Leidiek*, *De Oolde Leidiek*) betekent *diek* Ned. ,,dijk".

diep — In de noordelike perveensies een algemien bekende benaeming veur netuurlike stroompies (Drente, Stell.), in Grunningen en Frieslaand wo'n netuurlike en greven waeterlopen beide mit de naeme *diep* anduded (Beekman 1905: 295). *Et Oold Diep* in Db is een netuurlike stroom: et is de boverloop van De Kuunder.

dobbe — Een dobbe (mnl. *dobbe*, germ. **dub*) is een koele, een liem- of kleigroeve, een kolk of een drinkplak (Moerman 1956: 57). In Stell. is de bet. ,,drinkplak veur

vee" algemien bekend (De Jong 1962: 49).

drift — Ontstaon uut ogerm. **drifti*, ofleiding van ogerm. **drīban*; et Stell. van now het *drieven*, Ned. *drijven*. 'n Drift is et pad daor et vee langes dreven wodde. Zie ok bi'j *laene*.

hede — Stell. hede = Ned. heg. Vermoedelik is *hede* ontstaon uut *heegde*, dat neffens et WNT (VI: 435-436) een ofleiding is van et ww. *hegen* = „ofpaolen van een stok laand". In 't Drents ok *eegde*, *heegde* = haag (Dr. Wb.).

heer — Et WNT V: 1399 geft veur *haar* (Ned. veur Stell. *heer*): hoogte in de heide; hoge heide, meerstal begruuid. Now allienig nog mar in plaknaemen, neffens et WNT. Veur Twente wodt opgeven de bet.: hoge, midden in 't veld liggende kaampe bouw. De Jong 1962: 35 geft an dat de naeme *haar* veur oolde bouwgrond vri'j algemien is in OSt. *De Haer*, *de Heer* en *De Hoge Heer* in Db liggen op plakken daor vroeger een protte bouw was. De bouw die bi'j de boereplaetsen heurde, lag meerstal tussen et gröslaand en de heide in (zie feguur 4). De *Vosseheer* -hier is bedoeld nr. 88 op 'e kaorte aachterin et boek - ligt liekewel in wat vroeger heideveld was, in et noorden van et dörpsgebied. Mar op 'e Top. Krt. van 1926-'27 is d'r op et plak daor de Vosseheer liggen moet, wel een stokkien bouw angeven.

De straotnaeme *Vosseheer* die in 1957 deur de gemiente vaastesteld is, is neffens de stokken uut et gemiente-archief keuzen omreden een vroeger heideveld an disse weg *Vosseheer* hiette. *Heer* is in disse naeme dus wrs. gien „bouw", mar „heide".

De Herenweg kan uutlegd wodden as: de weg die bi'j de heer, of: heren, de oolde bouwgrond(en) daele lopt. Disse weg is ommes de midden van de oorspronkelike nederzetting, en lopt over de zaandrogge. De Herenweg kan ok opvat wodden as een oolde *heerwech*, een „heerbaan", „legerweg". Ok wel „briede weg", „grote weg" (Mnl. Wb. III: 235). De *post- of Heerenweg* die Brunsting 1857 nuumt, en die van De Lemmer naor Grunningen leup (o.e.) via Db zal vroeger wel een belangrieke weg west hebben die over de zaandroggen leup, en dus ok bi'j de oolde bouwgrond, de heer, daele. De naeme *Herenweg* kuwwe dus in alle geval op twie menieren uutleggen.

heide	Ned. heide
hof	Oorspronkelik een omsleuten stok grond, een insleuten plak. Now o.e. tuun, hiem, boereplaetse (WNT VI: 837-839). Stell. *hof* is ok: karkhof.
kaamp(e)	Het oorspronkelik betrekking op 'e vredinge, et ofpaolen, mnl. *camp* betekent in 't biezunder „afgeperkt" stok laand (Moerman 1956: 120). Een stok laand dat anduded wodt as *kaamp(e)* kan dus van oolds liekegoed bouw wezen as gröslaand.
kop (I)	Hoogte in et laand in et toponiem *De Kop*.
kop (II)	Anduding van de vorm van een perceel. De *Ossekop* het zien naeme warschienlik te daanken an de driehoekige vorm van et perceel.
laand	Ned. land.
laene	Anduding van verbienings die dwas op de wegen (hier: Herenweg en Boverweg) lopen. Ere naemen veur zokke verbienings: *singel*, *drift* of *reed* (Bouwer 1972: 42). D'r hoeven niet beslist bomen bi'j langes te staon.
lei-	Ooldned. **leitha* = waeterloop. Mnl. *lede*, bi'j et ww. *liden* „gaon", of *leiden* „doen gaan, voeren" (Moerman 1956: 142). In Db in *De Leien*, *Leidijk*, *De Oolde Leidiek*.
leidiek	Leidieken dienden om et veenwaeter buten et laand van de boereplaetsen te holen. Ze wodden anlegd op 'e scheiding van et vene en et boerelaand dat d'r tegen an lag. Die dieken wodden verlegd as de boeren et vene weer veerder ofgreven wollen veur turf veur eigen gebruuk. Daoromme kuj' op 'e kaorten somstieden twie of drie leidiekies vlak aachter mekeer liggen zien. Dan kriej' andudings as: de oolde en de ni'je, of: de buterste en de middelste leidiek (Van der Molen 1958: 69-70).
leien	*De Leien* in Db is een stok leeg laand, daor vroeger nog een sloot deur leup. *Leien* kan in Frieslaand as laandnaeme verschillende betekenissen hebben: 1. laand daor et veen ofhaeld is (Van der Molen 1978: 61); 2. leeg laand, veural in zaand- en veenstreken (Fri. Wb). De bet. van *lei* „waeterloop" kan in verbaand brocht wodden mit *leien* in de hierboven nuumde twie betekenissen: et overgaon van een naeme van een waeter op et anliggende laand komt vaeke veur (Schönfeld 1980: 141).

In *De Leien* zal de twiede bet. van de laandnaeme *leien* wel van toepassing wezen, mar et zol netuurlik wezen kunnen dat dit perceel vroeger ooit deur de boeren van de Kloosterplaetse verveend is.

mad/maod — *Mat*, *matte*, *maad*, *meed* is hujlaand, mi'jlaand (Moerman 1956: 157). *Mat* „dagmaat" (= opp. maot: wat 'n mi'jer in iene dag mi'jen kan) moej' los zien van *made*, *mede* = hujlaand,neffens Schönfeld 1980: 85.
In Db kuj' *mad* (opp. maot) niet los zien van *maoden* of een ere vorm veur hujlaand: *mad* is hier wel een opp. maot, mar et gaot altied om een bep. opp. hujlaand. De mad-/maodnaemen bin allegeer in de buurt van de Kuunder te vienen.

pet — Neffens o.e. et Fri. Wb. is *pet* een „putte" daor veen uuthaeld wodt, een uutgreven venepoele.

plaets(e) — Stell. woord veur een wat grotere boerderi'je.

poele — Ned. poel.

polle — Fri. *pôlle* is een appat liggend stokkien grond, meerstal wat hoger as de omgeving, en omringd deur sloden of eer waeter. Veural: hiem en arf daor in de lege lanen et huus op staot (Fri. Wb.).
Polle is vaeke de anduding van een boerderi'je in Stell., mar niet van een grote boerderi'je; die hiet hier een plaets(e). *De Polle* in Db is een hoog kaampien laand. D'r staot gien boerderi'je op.

poolder — Ned. polder. De percelen die in Db *poolder* nuumd wodden, liggen allegeer in et leegste pat van et dörpsgebied, krek an de westkaante van de Vaort, mit uutzundering van *Zwarts Polder(tje)*, daor neffens de kaorte aachterin, en ooldere kaorten, 'n leeg diekien omme henne ligt.

reed — Stell. *reed* = „waegenpad". Mnl. *rede* is een ofleiding van de stam van et ww. *riden* = o.e. „et spoor daor wat reden het" en „weg daor ze langes rieden mit peerd en waegen" (Mnl. Wb. VI: 1143).

streek — Betekent hier niet: omgeving, mar: striepe, smalle stroke. Ok in 't Gr. kan *streek* „striepe" betekenen (Gr. Wb.), vgl. Stell. *streken op 't glas* = Ned. strepen op 't glas.

striepe — *De Striepe* is 'n lange smalle stroke laand. Stell. *striepe* = Ned. streep.

vaort — Ned. vaart

veld — *Veld* betekent in 't biezunder: onbebouwd laand, bgl.

heideveld (Moerman 1956: 246).

venne — Fri. *finne* betekent: „weiland" (Moerman 1956: 247). In *Veldnaemen van Siellingwarf. Diel I. Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop* (p. 22) schreef ik dat *venne* ok etymologisch verbaand het mit *vene*, en dat de vennen in die beide dörpen allegeer stokken anmaekt gröslaand binnen. Dat zal veur de vennen in Db ok wel gellen, al bin drie van de vier vennen die lokaliseerd wodden konnen wrs. al wat langer leden anmaekt: *De Venne*, *De Oolde Venne* en *De Vennen* lieken in 1864 (feguur 4) al gröslaand te wezen. *Et Diaekensvennegien* was nog niet zo lange leden (feguur 5) bos.

weg — Dit is vanoolds een benaeming veur de belangriekste verbienings; tegenworig wo'n ok veul minder belangrieke „wegen" officieel mit *weg* anduded, bgl. *Ruskeweg*, *Koelandsweg*, *Molenweg*, *Vaartweg*. De laeste beide bin alderdeegst zaandreden.

wiek — Dit is een algemiene naeme veur ziedvaorten in verveningsgebieden.

zaand — Ned. zand. *'t Hoge Zaand* ligt nogal hoge ten opzichte van de omgeving.

Een plaggehutte, zoas d'r vroeger wel meer stonnen in et Boverveld. Disse was van de heer W. Brouwer. Hi'j ston zo ongeveer midden tussen wat now de Stobbepoelweg is en de Leidiek.

Foto: H. A. Veltman (1874-1956); Archief Stichting Stellingwarver Schrieversronte.

Een turfmaekershusien in et Boverveld. Et was van de heer J. Jonker, en et ston even oostelik van de plaggehutte van de veurige foto.

Foto: H. A. Veltman (1874-1956); Archief Stichting Stellingwarver Schrieversronte.

HEUFDSTOK IV

Alfabetische naemelist

De lemma's in de naemelist bin zó opbouwd:

— Aachter de naeme zels wodt, tussen ronde haoken, de bron opgeven: m. = mondelinge opgifte, vkb. = uut een verkoopboekien, schr. = zoas et op officiële kaorten in et Nederlaans schreven is, F.A. = uut de veldnaemeverzaemeling van de Fryske Akademy. Et zal dudelik wezen dat naemen as *Balkweg*, *Tjongerkanaal*, *Opsterlandsche Compagnonsvaart* en zo in méér schriftelike bronnen veurkommen as allienig mar op officiële kaorten; die schriftelike bronnen bin in de list netuurlik niet allemaole nuumd.

— Nao de opgifte van de bron volgt et nommer dat naor de losse kaorte aachterin verwist: et nommer geft de ligging op 'e kaorte an. Een nommer mit 'n vraogteken wil zeggen dat niet percies meer vaaste te stellen was waor et perceel, de reed e.d. mit die bepaolde naeme percies west het. De ofkotting n.l., in plaets van een nommer, betekent: niet te lokaliseren. Staot d'r aachter de bronopgifte gien nommer en ok niet de ofkotting n.l., dan is de naeme te vienen op 'e kaorte van de koem van et dörp (op 'e losse kaorte aachterin).

— Tussen vierkaante haoken is de uutspraoke van de naeme in fonetisch schrift weergeven, temeensen as die naeme nog in levendig gebruuk is. Veur dat klaankschrift bin de veurnaemste tekens van et IPA, et Internationaol Fonetisch Schrift bruukt. In pattie gevallen wodt ″ bruukt om de starkste klemtoon an te geven; et teken ′ geft dan de op ien nao starkste klemtoon in de naeme an. Eers geft ′ et heufdaccent an. Soms was d'r twiefel bi'j de infermaanten over de accentverholing. In pattie gevallen is dus een eer accentpetroon niet hielemaol uutsleuten. Een *r* boven de riegel is een reduceerde *r*. Et stemloos wezen van *r* in pattie gevallen is niet angeven. Et teken [ʍ] staot hier veur de *w* in Ned. *water*. De lidwoorden *de* en *et* an et begin van naemen bin meerstal niet mitneumen bi'j et weergeven in fonetisch schrift.
In et Stellingwarfs van Db komt een "explosieve g"-klaank veur (in alle daorveur in principe geschikte pesisies) die slim liekt op de stemhebbende, explosieve g in 't Ingels en Duuts. As variaant d'r van komt bi'j pattie sprekers ok vaeke de „ch", mar soms ok de stemhebbende kontinuante g veur. We hebben de hieltied et teken veur een explosieve g bruukt, behalven netuurlik in die gevallen dat ok bi'j alle ooldere sprekers as regel de „ch"-klaank bruukt wodt. De diftong [ɩj] is bi'j pattie meensken in Db [ɛi]. Om de ruumte bin variaanten mit die twiede diftong niet

opgeven. De [d] is d'r vaeke niet in woorden as *oolde*, *peerden*. Die variaanten zonder [d] bin in de list ok niet opgeven. Et nasaal-wezen van klinkers hewwe allienig angeven as daor hiel dudelik spraoke van is. Ok in inkelde ere gevallen bin gien hiele fiene onderscheidings bruukt.

— As een perceel meer as iene naeme het en/of as d'r verschillende vorm-variaanten veurkommen, dan staot elke naeme en/of variaant onder et heufdlemma. De volgodder (a, b, c, enz.) zal in et algemien wezen: eerst, as d'r spraoke van is, mondelinge opgiften, en dan veerder in volgodder van de tied daor de schr. opgiften van binnen.
Aachter de „synoniemen" wodt tussen haokies ok de hieltied de bron opgeven. De vorms onder a, b, c, enz. bin ok as appat lemma opneumen. As die vorms mar kwaolik eers binnen as de heufdlemma-vorm, of as ze onder et heufdlemma al voldoende behaandeld binnen wo'n ze niet nog es verklaord, mar wodt verwezen naor et heufdlemma.

— Hiernao kommen dan gegevens over de ligging, et grondgebruuk enz., en - as de naeme daor anleiding veur geft - vervolgens een verklaoring.

[ˈɑ̃:ndr̥ˈˈhɑlfˈmɑt]

De Aanderhalf Mad (m.), 73? [ˈɑ̃:ndr̥hɑlfˈˈmɑt]

Dit stok lag tegen *Et Kenaal* an, aachter *De Vennen*. *De Aanderhalf Mad* lag wat leger as De Vennen. Bet. *mad*: zie Heufdstok III.

achterste Fenne (vkb. 1927), n.l.

Vkb. 1927 geft de volgende infermaosie over dit stok laand: „Stuk weiland t.n.v. de Compagnonsvaart (...) bevoorrecht met vrije reed en drift langs de laan van Hartholt (...), tusschen de beide wegen gelegen naar en van den Bovenweg."

13 Akkers (F.A.), 91

Neffens de gegevens van de F.A. moet hier spraoke west hebben van 3 x 13 akkers.

Aukjemoei's kamp (vkb. 1931), 13?

Et vkb. geft de volgende infermaosie over disse kaampe: „kamp weiland „Aukjemoei's kamp" genaamd (...) in de uitgang van het plaatsje eigen aan H. v. d. Meer, met wallen op de oost-, zuid- en westkant. opp. 1.74.20 ha."

De Baggeldobbe (m.), 67 [ˈbɑgl̥dɔbə][bɑgl̥ˈdɔ:bə]

Vroeger een dobbe, laeter in de ruilverkaveling opvuld mit zaand en anmaekt. Ze moe'n d'r „baggeld" hebben, nat, modderig vene d'r uuthaeld hebben om turf te winnen. Stell. *baggelen* = Ned. baggeren.

De Baggelpetten (m.), 62 [ˈbɑgl̥pɛtn̥]

Petgatten in de Wandelbos, daor ze vroeger branige (turf) uut haelden deur te „baggelen". Bet. *baggel-*: zie bi'j *De Baggeldobbe*. Bet. *pet*: zie Heufdstok III.

De Balkweg (m.; schr.), 52 [bɑlkˈʍɛχ]

a. *Donkerbroek of Balkweg* (Eekhoff 1849; Top. Mil. Krt. 1864)

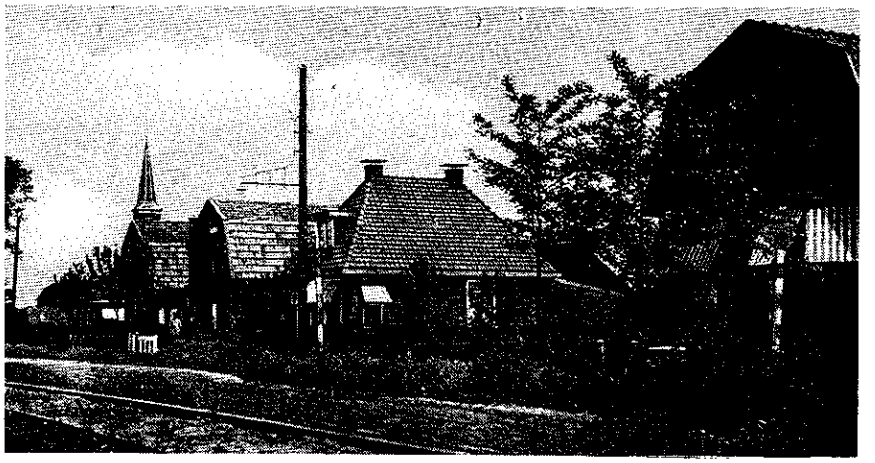

De Balkweg leup vroeger deur tot an de N.H.-karke. De trambaene is goed te zien (1935).

Foto: Dörpsarchief Db.

Disse weg staot al op 'e Schotanusatlas van 1718, mar wodt daor niet mit naeme nuumd. *Balk* betekent „brogge" in disse wegnaeme. De Balkweg lopt over De Kuunder naor Makkinge. Neffens Kalma (1949: 7) bin d'r in Frieslaand 'n protte andudings veur broggen en hietten primitieve broggen *balke*, *plaanke*, *batte* of *hoolt*.

De Betonbrogge (m.), 1 [bəˈtõmbrogə]

Hier ree de tram vroeger over de Vaort. Stell. *brogge* = Ned. brug.

Bi'j de Brogge (m.) [bɩjdəˈbrogə]

a. *bij de brug* (Brunsting 1857)

Naeme van een buurt in Db, tussen *'t Westaende* en *De Boeren* in.

bij de brug (Brunsting 1857)

Schreven variaant van *Bi'j de Brogge*, z.d.

Binnenweg (F.A.), 119

Ere naeme veur et oostelike pat van *De Herenweg*, z.d.

Blauwkamp (koopakte 1909), 27?

De naeme kan in verbaand brocht wodden mit 'n bepaolde kleur van et grös; neffens Schönfeld 1980: 65 wodde een perceel dat begruuid was mit min blauwgrös wel *Blauwe kamp* nuumd.

Saemenstelling mit de fn. *Blauw* of *Blaauw*, die in OSt. wel veurkomt (NRF) is ok meugelik.

De Boeren (m.) [buːᵊʳn̥]

a. *De Buren* (m.; vkb. 1933)

De Boeren ± 1920. Hier kiek ie naor 't Oost toe.
Foto: Dörpsarchief Db.

b. *De Buurt* (m.)
c. *de buren* (Brunsting 1857)
Naeme van een buurt in Db, tussen *Bi'j de Brogge* en *'t Oost* in. Bet. *boer*: zie Heufdstok III.
De Boersterlaene (m.), 141 [ˈbuːᵊʳstɽˈˈlɛ̃ːnə]
a. *Buursterlaan* (schr.)
D'r wodt zegd dat disse laene vroeger, doe de Vaort d'r nog niet was, deurleup deur wat now de Wandelbos is, in de richting van Makkinge. Op 'e Schotanusatlas van 1718 (zie feguur 3) staot disse laene wel angeven, mar hi'j wodt daor niet mit naeme nuumd. Bet. *boer*: zie Heufdstok III.
Et Bokkekaampien (m.), 82 [ˈˈbokəˈkɑ̃ːmpĩ]
Dit is een klein stokkien greide van ± 35 are. Et ligt nogal veur de haand om disse naeme te beschouwen as een saemenstelling mit de dierenaeme *bok*. Mar een saemenstelling mit de fn. *Bok* zol ok kunnen. Die fn. komt veur in Opsterlaand (NRF).
Bokkekampsweg (schr.), 83
Officiële naeme (sund 1980) van een weg in et Boverveld.
Boschmeer (F.A.), 106a
Warschienlik schreven variaant van *De Bosmeer*, z.d.
De Boskaamp (I) (m.),135 [ˈboskɑ̃ːmp]
Gröslaand.
De Boskaamp (II) (m.), 121 [bosˈkɑ̃ːmp]
a. *De Boskaampe* (m.)
b. *Bossenkaampe* (m.)
Kaampe greide van ± 1.10 ha.
De uutspraokvariaant *Bossenkaampe* wist d'r op dat bi'j disse naeme eerder docht wodden moet an een saemenstelling mit de fn. *Bos(ch)* of *Van de Bos(ch)* as an een saemenstelling mit *bos* = Ned. bos.
De Boskaampe (m.), 121 [bosˈkɑ̃ːmpə]
Uutspraokvariaant van *De Boskaamp* (II), z.d.
De Bosmeer (m.), 106 [bosˈmɩːᵊr]
a. *Boschmeer* (F.A.)
Een perceel lege greide. Vroeger was et ± 1 ha laand en ± ½ ha onlaand. Al is et wel haost zeker dat *De Bosmeer* en *Boschmeer* dezelde percelen binnen, toch geft et materiaol van de F. A. een wat noordeliker ligging an as oonze infermaant. *Bos/Bosch* kan Ned. bos betekenen, mar ok lezen wodden as de fn. *Bos/Bosch* die in OSt. wel veurkomt (NRF).
Bossenkaampe (m.), 121 [bosn̩ˈkɑ̃ːmpə]
Uutspraokvariaant van *De Boskaamp* (II), z.d.
De Bouwkaamp (m.), 156 [ˈbɔwkɑ̃ːmp]
a. *De Bouwkaampe* (m.)
De Bouwkaampe (m.), 156 [ˈbɔwkɑ̃ːmpə]
Uutspraokvariaant van *De Bouwkaamp*.

Boven Tjonger (schr.), 151 + 164
Officiële naeme van et stok van *De Kuunder* ten oosten van de Vaort. Zie ok bi'j *De Kuunder*, en bi'j *boven* in Heufdstok III.
Bovenveld (I) (m.; schr.), 93 [bo:bm̥ˈfɛlt]
Jongere variaant en officiële Ned. benaeming van *Et Boverveld*, z.d.
Zie ok bi'j *boven* in Heufdstok III.
Bovenveld (II) (schr.), 115 + 116
a. *De Zwettereed* (m.)
b. *De Zwetteweg* (m.)
c. *Nieuwe weg* (F.A.)
d. *Groote weg naar Veenhuizen* (Eekhoff 1849)
Sund 1980 officiële naeme van een weg. Vroeger *De Zwetteweg* en *De Zwettereed* nuumd. De naeme is neffens de stokken uut et gemiente-archief veraanderd omreden d'r op De Haule ok een *Zwetteweg* is.
Bovenweg (m.; schr.), 122 [bo:bm̥ˈmɛχ]
Jongere variaant en officiële naeme van de weg tussen De Haule en de Herenweg. Oolder is *De Boverweg*. Zie ok bi'j *boven* in Heufdstok III.
Et Boverveld (m.), 93 [bo:mɾ̥ˈfɛlt][bo:wɾ̥ˈfɛlt]
a. *Bovenveld* (I) (m.; schr.)
Een bepaold pat van et dörpsgebied van Db. De ooldere generaosie zegt *Bover-*, de jongere *Bovenveld*. Ned. *boven* is in 't Stell. in ofleidings en saemenstellings vaeke *bover*, bgl. ok in Stell. boverst, een bepaold kledingstok. Vgl. ok *buter* in Stell. buterdeure, veur Ned. buitendeur.
De Boverweg (m.), 122 [bo:mɾ̥ˈmɛχ][bo:wɾ̥ˈmɛχ]
a. *Bovenweg* (m.; schr.)

Boerderi'je an de Boverweg (nr. 20), 1916.
Foto: Archief Tj. Oldersma.

b. *Groote weg naar Veenhuizen* (Eekhoff 1849)
Naeme van de weg tussen De Haule en de Herenweg. Zie veur de vorm *bover-* bi'j *Et Boverveld.*
Buiten-of (Brunsting 1857), n.l.
Neffens Brunsting zol d'r een „klein bouwplaatsje" an de Vaort staon hebben mit disse naeme in de veurgevel.
De Bulten (m.), 29? [bøltn̩]
Een perceel dat ten opzichte van de omgeving wat hoger lag.
De Buren (m.; vkb. 1933) [by:ᵊʳn̩]
Vernederlaanste variaant van *De Boeren*, z.d.
de buren (Brunsting 1857)
Schreven variaant van *De Boeren*, z.d.
De Buterkaamp (I) (m.), 149? [ˈbytr̩kɑ̃:mp][bytr̩ˈkɑ̃:mp]
Een kaampe die veur de eigeners an de buterkaante lag, tegen de heide van de buurman an.
De Buterkaamp (II) (m.), 155 [ˈbytr̩kɑ̃:mp]
Van dit perceel was niet meer nao te gaon ten opzichte waorvan et as „buterkaamp" zien wodde.
Buursterlaan (schr.), 141
Vernederlaanste variaant van *De Boersterlaene*, z.d.
De Buurt (m.) [by:ᵊʳt]
Vernederlaanste variaant van *De Boeren*, z.d.
Compagnonsvaart (Eekhoff 1849; vkb. 1927, 1933), 4
Min of meer officiële naeme van *De Vaort*, z.d.
Cuinder (Mulder 1980: 32), 28 + 151 + 164
Neffens Mulder is d'r in de „Proclamatie-, Reces- en Weesboeken van Stellingwerf-Oosteynde" in 1652 spraoke van „een arve landts gelegen op Donckerbroeck streckende uit de veenscheydinge in de Cuinder (...)". Zie ok bi'j *De Kuunder.*
De Cuynre (Schotanusatlas 1718), 28 + 151 + 164
Zie bi'j *De Kuunder.*
Diaekens Vennegien (m.), 78 [ˈdjɛ:kn̩sˈˈfɛnəχĩ][ˈjɛ:kn̩sˈˈfɛnəχĩ]
Leegachtig hujlaand. Stell. *diaeken* = Ned. diaken. Bet. *venne*: zie Heufdstok III.
Dols Kaampe (m.), 22 [dolsˈkɑ̃:mpə]
Kaampe laand. *Dol* = fn. in OSt. (NRF).
Donkerbroek of Balkweg (Eekhoff 1849; Top. Mil. Krt. 1864), 52
Ere naeme veur *De Balkweg*, z.d.
De Driemad (m.), n.l. [ˈdrimat][driˈmat]
Dit stok lag bi'j de Kuunder, mar waore percies was niet meer te aachterhaelen.
Fruitier de Talmaweg (schr.)
Fruitier de Talma = fn. De Fruitier de Talma's weren in de 19e ieuw de

eigeners/bewoners van *'t Ontwiek*.
Geert Wolter Smitweg (schr.)
Officiële straotnaeme sund 1957.
De gouden vlo (Oosterwijk 1977: 101), n.l.
a. *De goude vloo* (*Nieuwsblad van Friesland* 2-3-1907)
Neffens een bericht in et *Nieuwsblad van Friesland* is dit „hotel van den zoveelsten rang" dat veertig jaor laank an „arme zwervers" onderdak gaf, ofbreuken in 1907. De meensken nuumden dit hotel zo. Hoe ze bi'j de naeme kwammen, is me niet bekend; misschien deur vergelieking mit *De Gouden Klok*, een oold en bekend hotel in Oosterwoolde. Omreden et logement in Db an laandlopers onderdak gaf, kan et *De gouden vlo* nuumd wezen. Oosterwijk 1977: 101 schrift dat et an de Herenwal staon het.
De goude vloo (*Nieuwsblad van Friesland* 2-3-1907), n.l.
Schreven variaant van *De gouden vlo*, z.d.
Groote weg naar Veenhuizen (Eekhoff 1849), 115 + 122
Et eerste stok van de weg die now *Bovenveld* nuumd wodt, d.w.z. tussen de Herenweg en de Boverweg, en de Boverweg zels, wo'n op 'e kaorte van Eekhoff *Groote weg naar Veenhuizen* nuumd. Ie gongen doe dus niet veur de Kloosterplaetse langes naor De Haule, mar vandaege-de-dag gebeurt dat àl.
Grote Waterlossing (F.A.), 105
Disse waeterlossing is op 'e Top. Krt. 1926-1927 nog wel te zien.
de Haer (vkb. 1931), 16
In vkb. 1931 is *de Haer* een perceel greide. De opp. was 1.86.40 ha. Dit perceel wodt now *Koopmanskaamp* nuumd. Zie ok bi'j *De Heer*.
Hanestreek (schr.), 85
Sund 1980 officiële naeme van een weg deur et Boverveld. Vroeger was hier een reed. Misschien nuumd naor iene die *De Haan* of *Haan* hiette?
Hartholtspolder (F.A.), 19
Hartholt = fn. in OSt. (NRF).
De Heer (m.), 14 [hɩ:ᵊr]
Dit perceel is niet etzelde as *de Haer*, mar et ligt d'r wel vlak bi'j. Misschien het hier vroeger een grotere „heer" legen, daor *De Heer* en *de Haer* beide bi'j heurden. Neffens ooldere kaorten (Top. Krt. 1926-1927 en Top. Mil. Krt. 1864) moet hier vroeger bouw west hebben. Bet. *heer*: zie Heufdstok III.
De Heide (m.), 10 [hɛidə]
Now greide, mar de meensken weten nog dat et deur iene anmaekt is.
Herenwal (m.; schr.) [hɩ:ᵊrəˈmɑl][hɩ:ᵊrn̥ˈmɑl]
Officiële straotnaeme.
De Herenweg (m.; schr.), 119 [hɩ:ᵊrəˈmɛχ][hɩ:ᵊrn̥ˈmɛχ]
a. *Binnenweg* (F.A.)
Naeme van de weg deur et dörp, van de brogge tot an de Kloosterplaetse. 't Oostelike pat van de Herenweg hiette neffens materiaol van de F.A. *Binnenweg*: een aentien noordeliker en ok hoger ligt de Boverweg (zie ok

Oolde Saksische boerderi'je an de Herenweg, 1927. Hi'j is laeter ofbraand. Foto: Archief Tj. Oldersma.

Heufdstok I). Bet. *heer*: zie Heufdstok III.
Hettyhoeve (schr.), 94
Naeme van een boerderi'je op Petersburg. De naeme is nog niet oold: de boerderi'je is nuumd naor de vrouw van de vroegere eigener.
't Heugien (m.), n.l. [hø:χĩ]
Ere naeme veur *De Lege Heer*, z.d.
Hiltjes Kaamp (m.), 41 [ˈhɩltjəskɑ̃:mp][ˈhɩltsjəskɑ̃:mp]
Disse kaamp is nuumd naor een vroegere eigeneresse.
De Hof (m.), 154 [hɔf]
De Hof ligt aachter een oolde boerderi'je. Now gröslaand. Bet. meugelikheden *hof*: zie Heufdstok III.
De Hoge Heer (m.), 117 [ho:gəˈhɩ:ᵊr]
Dit is now een perceel vri'j hoge greide. Neffens ooldere kaorten (Top. Krt. 1926-1927 en Top. Mil. Krt. 1864) moet hier bouw west hebben. Bet. *heer*: zie Heufdstok III.
het Hoge Holt (De Jong 1965: 13), 161
Schreven variaant van *'t Hoge Hoolt*, z.d.

't Hoge Hoolt (m.), 161 [ho:gəˈho:lt]
a. *het Hoge Holt* (De Jong 1965: 13)
Oolde verbiening van Db mit Jardinge onder Oosterwoolde. Et is now een fietspad dat deurtrokken is tot an de ruilverkavelingsweg De Pegge. De naeme *'t Hoge Hoolt* slat op et broggien over de Kuunder daor ie vrogger over kwammen aj' dit pad volgden.
De Jong 1965: 13 schrift: „over het Hoge Holt dat vroeger over de Kúnder lag komen we bij Het Klooster onder Donkerbroek." *Hoolt* is hier „brogge". Primitieve broggen hietten in Frieslaand neffens Kalma 1949: 7 *balke*, *plaanke*, *batte* of *hoolt*.
De Hoge Kaamp (m.), 132 [ho:gəˈkɑ̃:mp]
Stok greide.
De Hoge Kaampe (m.), 46 [ho:gəˈkɑ̃:mpə]
Hoog stok gröslaand.
De Hogeveenreed (m.), 8? [ho:gəˈˈfĩ:nˈrɩ:t]
Dit was vroeger een reed naor et hoge vene. Misschien was et wel dezelde as de reed die in de Schotanusatlas van 1718 „wech over het veen" nuumd wodt. Van de Hogeveenreed was niet meer nao te gaon waor hi'j percies legen het.
't Hoge Zaand (m.), 36 [ho:gəˈsɑ̃:nt]
a. *het hooge zand* (Brunsting 1857)
b. *'t Hoogezand* (schr.)
Naeme van een buurt onder Db, die aorig hoge ligt. Brunsting nuumt disse buurt al, mar op 'e kaorte van Eekhoff van 1849 wo'n d'r op dit plak nog gien huzen angeven.
het hooge zand (Brunsting 1857), 36
Schreven variaant van *'t Hoge Zaand*, z.d.
't Hoogezand (schr.), 36
Officiële naeme van een buurt onder Db, zie bi'j *'t Hoge Zaand.*
De Huken (m.), 76 [hykn̩]
Stok gröslaand. *Huken* is warschienlik oorspronkelik etzelde woord as *hoeken* (Ned. hoeken), en tot *huken* wodden deur spontane palatalisaosie van de *oe*. Vgl. Stell. *rulen* naost *roelen* (Ned. rollen), en et Stell. verl. deelw. *beuden* (Ned. geboden).
Mnl. *huke*, mnd. *huke*, *hoike*, *heike*, *houke*, Ned. *huik* is „maantel zonder mouwen". Mar dat dit woord *huik* in verbaand brocht wodden kan mit et toponiem *De Huken* liekt me wat onwarschienlik.
In dit toponiem een fn. te zien is ok niet zonder perblemen: de fn. *Huke* bestaot wel, mar is zeldzem, en komt in 't noorden alliend een inkelde keer in Overiessel veur (NRF VI. Overijsel).
De Huuskaampen (m.), 47 [ˈhyskɑ̃:mpm̩]
Vroeger twie stokken gröslaand; now is et stok dat tegen de weg an ligt, bouw. Vermoedelik zo nuumd omreden disse kaampen vlak aachter en naost de plaetse liggen.

Jetse Kaamp (m.), 136 [jɛtsəˈkɑ̃:mp]
Jetse = veurnaeme.
De Kaampbos (m.), 138 [kɑ̃:mˈbos]
In disse bos hadden de Duutsers in de Twiede Wereldoorlog een kaamp bouwd.
De Kaampreed (m.), 137 [kɑ̃:mpˈrɩ:t]
De Kaampbos (z.d.) ligt an de Kaampreed.
Kalverkampje (vkb. 1927), n.l.
Dit kaampien was niet meer percies te lokaliseren. Vkb. 1927 geft op: „kampje weiland t.z.v. de straatweg achter de Pastorietuin."
Kapelweg (schr.), 7
Disse weg lopt neffens Van der Molen 1956b: 63 in de richting van de krek onder Wijnjeterp staonde Kapellepôlle, et plak daor ooit de St. Bonifaciuskapel staon het. In 1565 hiet et: „nog opt noord van desen plecht bonifaciy' cabelle in t feen te staen" (ib.).
De Karkereed (m.), 107 [kɑrkəˈrɩ:t]
a. *Kerkereed* (schr.)
Tegenover de Geriffermeerde karke bi'j et hof daele lopt de Karkereed, veur et grootste pat een zaandreed.
De Keloniekaamp (m.), 130 [kəˈˈlo:niˈkɑ̃:mp]
Onder *kelonie* wodt meerstentieds verstaon de Kelonie van de Mij. van Weldadigheid in Noordwoolde, Wilhelmina-oord en Frederiksoord. Mar hoe de kaamp in Db an disse naeme kommen is, is niet bekend.
De Keloniekaampen (m.), 53 [kəˈˈlo:niˈkɑ̃:mpm̩]
Bet. *kelonie*: zie bi'j *De Keloniekaamp*.
Et Kenaal (m.), 28 [kənɑ:l]
Ere naeme veur et stok van *De Kuunder* ten westen van de Vaort, zie ok bi'j *De Kuunder*.
Kerkereed (schr.), 107
Officiële naeme van *De Karkereed*, z.d.
Et Klaoverlaand (m.), 58 [ˈklɔ:ʍr̩lɑ̃:nt][ˈklɔ:wr̩lɑ̃:nt]
Stell. *klaover* = Ned. klaver.
De Klaovers (m.), 133 [klɔ:ʍr̩s][klɔ:wr̩s]
Stok laand. Stell. *klaovers* = Ned. klavers.
Het Klaverblad (schr.), 100
Officiële naeme van de botterfebriek (= Ned. zuivelfabriek).
Et Kleine Kaampien (m.), 134 [ˈklɛinəˈˈkɑ̃:mpĩ]
Kleine Polder (F.A.), 39
Ere naeme veur *Taeke Bosmes Poolder*.
Kleine Waterlossing (F.A.), 104
Disse waeterlossing is op 'e Top. Krt. 1926-1927 nog wel te zien.
Klein Zwitserlaand (m.), 77 [klɛ̃ĩˈˈsʍɩtsr̩ˈlɑ̃:nt]
Ere naeme veur *Et Luchtenrik*, z.d.

De Klokkebei (schr.; m.), 64 [ˈklɔkəbɛi]
Naeme van een perceel bos mit een kaampien greide. In de bos staot een huus mit de naeme *Klokkebei*. Die naeme is warschienlik op et omliggende terrein overgaon. *Klokkebei* is een Zuudnederlaanse en Vlaamse naeme veur blekbers (Ned. blauwe bosbessen) (Heukels 1907). Een „importnaeme" dus.
de Klooster (vkb. 1931), 11?
Naeme van een stok laand.
Vermoedelik nuumd naor de fn. *Klooster* of naor *De Kloosterplaets*.
het Klooster (Eekhoff 1849), 158
Ere naeme veur *De Kloosterplaets*, z.d.
Het Klooster (Top. Mil. Krt. 1864), 158
Ere naeme veur *De Kloosterplaets*, z.d.
't Klooster (Top. Krt. 1926-1927), 158
Ere naeme veur *De Kloosterplaets*, z.d.
Kloosterlaan (F.A.), 128
Ok wel *De Lange Weg* nuumd, z.d.
Kloosterplaats (schr.), 129
Zie bi'j *De Ni'je Kloosterplaets*.
De Kloosterplaets (m.), 158 [ˈklo:str̥plɛ:ts]
a. *De Kloosterplaetse* (m.)
b. *De Oolde Kloosterplaets* (m.)
c. *het Klooster* (Eekhoff 1849)
d. *Het Klooster* (Top. Mil. Krt. 1864)
e. *'t Klooster* (Top. Krt. 1926-1927)
Neffens een artikel in et *Friesch Landbouwblad* van 22-2-1957 was disse plaetse d'r in 1640 al. Et is niet warschienlik dat d'r in Db ooit een klooster staon het. Eerder moe'n we daenken an kloostergrond. Bekend is dat bgl. et klooster Mariëngaarde in disse streken bezit had het (Algra z.j.: 153-154). Begin 19e ieuw het de eigener van de boerderi'je de fn. *Klooster* anneumen (*Friesch Landbouwblad* 22-2-1957). De plaets wodt de laeste tied ok wel *De Oolde Kloosterplaets* nuumd omreden d'r in 1915 een ni'je tegenover bouwd is, die de naeme *Kloosterplaats* in de gevel kregen het.
De Kloosterplaetse (m.), 158 [ˈklo:str̥plɛ:tsə]
Uutspraokvariaant van *De Kloosterplaets*, z.d.
Kloosterweg (schr.), 160
De Koelaansreed (m.), 109 [ˈkulɑ̃:sˈˈrɩ:t]
a. *Koelandsweg* (schr.)
Reed deur *De Koelanen*. Now verhadded en daoromme Koelands*weg* nuumd. *Koelandsweg* is de officiële naeme sund 1980.
Koeland (F.A.), 108a
Zie bi'j *De Koelanen*.
Koelandsweg (schr.), 109 + 110
Officiële naeme van *De Koelaansreed*, z.d.

De Koelanen (m.), 108 [ˈkulɑ̃:n̩:]
a. *Koeland* (F.A.)
Lange stroke aachter et dörp langes, van de Schaopedrift of tot ongeveer de Zwettereed an toe. Hier leuten ze vroeger de koenen lopen. De naeme *Koeland* uut et materiaol van de F.A. staot op 'e kaorte van de F.A. bi'j een bepaold perceel binnen et grotere *Koelanen*-gebied.
De Koolkaamp (m.), 114 [ˈko:lkɑ̃:mp]
Dit zal een kaampe west hebben daor vroeger kool verbouwd wodde. Op 'e Top. Mil. Krt. van 1864 is te zien dat et doe om een stok bouw gong.
Koolkamp (F.A.), 112
Neffens de gegevens van de F.A. zol disse kaamp vlak bi'j *De Koolkaamp* legen hebben. Misschien is toch etzelde stok laand bedoeld. Zie ok bi'j *De Koolkaamp*.
Koopmanskaamp (m.), 16 [ˈko:pmɑ̃sˈˈkɑ̃:mp]
a. *de Haer* (vkb. 1931)
Koopmans = fn., krek as *Koopman*.
De Kop (koopakte 1909), 27?
Et is niet meer goed uut te vienen welk perceel eertieds *De Kop* nuumd wodde, mar ie kun wel zien dat d'r een hoogte in et laand ligt daor et ongeveer west hebben moet.
De Krentebos (m.), 44 [ˈkrɛntəbos]
Stok bos nuumd naor de krentebomen die daor veurkommen.
De Krentekaamp (m.), 45 [ˈkrɛntəkɑ̃:mp]
Kaampe laand mit wallen daor 'n protte krentebomen in staon.
De Kri'jebos (m.), 57 [ˈkrɩjəbos]
Dit perceel was vroeger een sparrebos daor vaeke roekekelonies in zatten. Stell. *kri'je* = Ned. kraai, mar een roeke wodt in Stell. ok wel *kri'je* nuumd.
De Kuunder (m.), 28 + 151 + 164 [kyndɾ̩]
a. *De Tjonger* (m.; schr.)
b. *Et Kenaal* (m.)
c. *Et Oold Diep* (m.)
d. *Cuinder* (Mulder 1980: 32)
e. *De Cuynre* (Schotanusatlas 1718)
f. *Tjonger of Kuinder* (Top. Mil. Krt. 1864)
g. *Tjongerkanaal* (schr.)
h. *Boven Tjonger* (schr.)
De T(s)jonger is de Friese naeme veur de revier die in 't Stell. *De Kuunder* hiet. Et kanaliseerde stok van de Kuunder ten westen van de Vaort wodt meerstentieds *Et Kenaal* nuumd (officieel: *Tjongerkanaal*), zelden *De Kuunder*. Ten oosten van et broggien over de revier (bi'j 't Hoge Hoolt) numen de meensken dit waeter wel *Et Oold Diep*, wiels et hiele stok ten oosten van de Vaort officieel *Boven Tjonger* hiet.
Neffens Heeroma 1958: 45 wodde disse revier in de 12e ieuw *Kunre* nuumd,

is de *tj* van *Tjonger* oorspronkelik en de *k* et perdukt van „averechtse ontfriesing". *Tjonger* <* *tionre,* ofri. *tiona,* osa. *tiunan*, ags. *teona* het te maeken mit „schae doen". De Tjonger wodde as een „kwaadaardig" reviertien beschouwd. Schönfeld 1955: 92-93 liekewel mient dat de *k* oorspronkelik is: *Tjonger* <* *Tjonre* <* *Kionre*, mit palatalisaosie van de nasaal. De percieze etymologie van *Kuunder* en *Tjonger* is an now toe nog niet vunnen.

De Kwestiekaampe (m.), 59 [ˈkʍɛstikɑ̃ːmpə]
Van disse kaampe wodt verteld dat ze d'r hiel vroeger onienighied of „kwestie" omme had hebben.
De Lange Bos (m.), 150 [lɑŋəˈbos]
Een lange stroke bos.
De Lange Mad (m.), n.l. [lɑŋəˈmɑt]
a. *Et Lange Mad* (m.)
Dit stok hujlaand is now versnipperd en daordeur muuilik percies an te geven. Et lag tegen de Kuunder an en was vroeger neffens zeggen zes zwad en 'n hakke bried. Et gaot dus om een smalle stroke. Bet. *mad*: zie Heufdstok III.
Et Lange Mad (m.), n.l. [lɑŋəˈmɑt]
Variaant van *De Lange Mad*, z.d.
Lange Streek (F.A.), 96
Stok laand. Bet. *streek*: zie Heufdstok III.
De Lange Weg (m.), 128 [lɑŋəˈʍɛχ]
a. *Oude Rijweg* (Eekhoff 1849)
b. *Kloosterlaan* (F.A.)
Naeme veur de weg (vroeger een reed) van de Kloosterplaetse of tot an de Boverweg (et stok tussen de twie scharpe bochten in de weg Db-De Haule).
De Langsweg (m.), 25 [ˈlɑŋsʍɛχ]
Ere naeme veur 'n pat van *'t Westaende*, z.d.
De Lege Heer (m.), n.l. [lɩːgəˈhɩːᵊr]
a. *'t Heugien* (m.)
Stell. leeg = Ned. laag. Bet. *heer*: zie Heufdstok III. Een heugien is een kleine verhoging.
De Leidiek (m.), 84 [lɛiˈdik]
a. *Leidijk* (schr.)
Naeme van een weg. Bet. *leidiek*: zie Heufdstok III bi'j *lei* en *diek*.
Leidijk (schr.), 84
Officiële naeme van *De Leidiek*. Bet. *leidiek*: zie Heufdstok III bi'j *lei* en *diek*.
Leidyk (F.A.), 110
Schreven variaant van *De Oolde Leidiek*. Bet. *leidiek*: zie Heufdstok III bi'j *lei* en *diek*.
De Leien (m.), 159 [lɛijn̥][lɛiᵈn̥]
Stok greide daor de meensken van zeggen dat et onder kwam te staon as et

waeter hoge was. D'r leup ok 'n sloot deur. Bet. *leien*: zie Heufdstok III bi'j *lei*.

De Lieklaene (m.), 131 [ˈlīklɛ̃ːnə]

a. *De Liekslaene* (m.)

b. *Lyklaan* (F.A.)

Op 'e Schotanusatlas van 1718 is een laene angeven die in de richting van de Galgeberg lopt. Vermoedelik is dit de Lieklaene. Een *lieklaene* of *liekweg* is in disse kontreinen een pad of weg daor de begraffenisstoet langes gong naor 't hof toe. Wodde de Lieklaene in Db vroeger bruukt veur meensken die bi'j de schermutselingen bi'j de schaans Breeberg ommekommen weren en moe'n we ok de zn. Galgeberg hier mit in verbaand brengen? De schaans en de Galgeberg liggen even buten et dörpsgebied van Db, onder Waskemeer.

De Liekslaene (m.), 131 [līksˈlɛ̃ːnə]

Uutspraokvariaant van *De Lieklaene*, z.d.

Lingsmes Poolder (m.), 40 [lɪŋsməsˈpoldr̥]

Leeg, trapgevulig laand dat winterdag nog wel es onder waeter komt te staon. *Lingsma* = fn. in OSt. (NRF).

Et Luchtenrik (m.), 77 [ˈlø̞χtn̥rɪk]

a. *Klein Zwitserlaand* (m.)

Omreden hier een mooi stokkien netuur was mit hoogten, nuumden ze dit stok laand ok wel *Klein Zwitserlaand*. *Et Luchtenrik* is in verbaand te brengen mit et deur Popping 1903: 38 nuumde *Luchtenrek* of *-rak*, daor hi'j van zegt dat et een waeterkering in de Kuunder west schient te hebben die nogal wat te betekenen hadde. Van et maeken van dammen in de Kuunder is ok spraoke bi'j Wumkes. Die schrift in 1791: „De gecommitteerden van het Lugtenrek besteden aan het slaan van twee dammen en het droogmaken, verders een houten set te maken in de rivier de Kuinder tusschen Makkinga en Donkerbroek." (diel I: 369). Hier kan *Lugtenrek* een naeme wezen veur een stok van de Kuunder in plaets van veur de dam d'r in.

Lugt-/Lucht- en *-rek/-rik* kun elk op verschillende menieren uutlegd wodden:

— *lucht* is misschien etzelde woord as Stell. *locht* = Ned. licht (van kleur);
— *lucht* kan verbaand holen mit Stell. *luftig* = Ned. luchtig (van textiel);
— *lucht*, *locht* kan neffens Schönfeld 1980: 82 ofleided wezen van Ned. *luiken* (osa. *lūkan*, Stell. *loeken*). In dat geval het et wat te maeken mit „ofsluten";
— *rak*, mnl. *rac*, fries *rak*, *rek* heurt bi'j *rekken* en dudet aenlik een „gerekt" dus „recht" stok waeter an, vaeke gaot et om een recht stok waeter tussen twie bochten, en dat het tot gevolg had dat de meensken et rak zels opvatten as een bocht (Schönfeld 1955: 223);
— Stell. *rikke* = Ned. rek; ok Stell. *rak* = Ned. rek, vgl. Stell. *potrak* (rak dat butendeure ston en daor bussen en pannen en zo op laggen).

Ok uut disse bet. meugelikheden bliekt dat 't woord *luchtenrik* (of een

spelling- of uutspraokvariaant daorvan) slaon zal òf op een stok van een waeter, òf op een ofsluting.
Wat now in Db *Et Luchtenrik* nuumd wodt, is een stok greide an de Kuunder. Neffens Schönfeld 1980: 141 is et hiel gewoon dat een naeme van een waeter overgaot op anliggend laand, mar ok kan de naeme van een ofsluting, omheining of een greensteken overgaon op een perceel (Schönfeld 1980: 129 e.v.).
Luitzen Oetsesweg (schr.), 32
Officiële naeme van een ruilverkavelingsweg, nuumd naor Luitzen en Oets van der Wal, die in dit gebied „ontgrondingen" uutvoerd hebben.
Lyklaan (F.A.), 131
Schreven variaant van *De Lieklaene*, z.d.
Mandeweg (schr.), 86
Hier lag vroeger ok al een reed (Top. Krt. 1926-1927), mar die het pas in 1980 de officiële naeme *Mandeweg* kregen, een naeme die daorveur niet deur de meensken bruukt wodde. *Mande*, ofri. *månda* = gemeenschappelijk bezit (Schönfeld 1980: 164). Toch wist et woord *mande* neffens Bouwer 1970: 90 in Zuud-Oost-Frieslaand niet altied op gemienschoppelik eigendom, mar vaeke op „gemienschoppelik" zonder meer, veural in de zin van „bi'j mekeer liggende".
Meester Brunstingweg (schr.)
Officiële straotnaeme in de jongste ni'jbouw van Db. Nuumd naor Meester J. Brunsting, die van 1833 tot 1880 onderwiezer was in Db (Oosterwijk 1977: 102).
De Meuleplaets (m.), 125 [ˈmø:ləplɛ:ts]
Disse plaets staot bi'j et plak daor vroeger de meule van 't Oost ston.
De Middelkaampen (m.), 56 [ˈmɪdl̩kɑ̃:mpm̩]
Ten opzichte waorvan disse kaampen as „middel-", „de middelsten" anduded wodden, is niet bekend.
het Middelveld (F.A.), n.l.
Neffens et archiefmateriaol van de F.A. ston d'r op 12-5-1813 in de Liwwadder Kraante: „Te koop 2 Mad Hooyland in het Middelveld."
Molenhoogte (F.A.), 124
Op 'e Top Krt. 1926-1927 staot inderdaod op dit plak een hoogte angeven. Hier ston de meule van 't Oost.
Molenlaan (F.A.), 127
Naeme van een vroegere laene die in de richting van de meule van 't Oost leup.
Molenstuk (F.A.), 99
Naeme van een stok laand dat vermoedelik bi'j iene van de meulen heurde (in 't Westaende en op 't Oost ston een meule). Et is ok meugelik dawwe in disse naeme een fn. zien moeten: de fn. *V. d. Molen* komt in OSt. een protte veur (NRF).
Molenweg (schr.), 123

Officiële straotnaeme sund 1980. An disse weg het vroeger de meule op 't Oost staon. Op 'e Top. Krt. 1926-1927 is te zien dat hier 'n pad lopt. Now is et grootste pat, veurbi'j de Meuleplaets, nog altied een zaandreed.

Moskou (m.; schr.), 3 [ˈmɔskɔw]

Buurt onder Db. Now ok officiële straotnaeme. Over de naeme: zie bi'j *Petersburg*.

De Moskoureed (m.; schr.), 12 [ˈˈmɔskɔwˈrɩːt]

Disse reed, nog altied een zaandpad, lopt van Moskou tot an de weg die 't West hiet.

De Netuurstreek (m.), 34 [nəˈtyːᵊʳstrɩːk]

Stok laand. De ondergrond is hier van een wat eigenaorige struktuur. Ze hebben d'r o.e. wel scharp zaand vunnen. Vroeger was d'r ok wat heide. 't Zal een mooi stokkien netuur west hebben. Now is 't gewoon greide. Bet. *streek*: zie Heufdstok III.

Nieuwe weg (F.A.), 115

Ere naeme veur een pat van de weg die now *Bovenveld* hiet; et gaot om et stok tussen de Herenweg en de Boverweg.

De Ni'je Kloosterplaets (m.), 129 [nɩjəˈˈkloːstr̥ˈplɛːts]

a. *Kloosterplaats* (schr.) [nɩjəˈˈkloːᵊstr̥ˈplɛːts]

Disse plaets is in 1915 bouwd tegen de oolde plaets over, en het in de gevel de naeme *Kloosterplaats* kregen.

Nijhof (schr.)

Officiële straotnaeme.

't Ontwiek (m.), 60 [onˈtɱik]

a. *Ontwijk* (schr.)

't Ontwiek wodde begin 19e ieuw bouwd. De naeme *Ontwijk* staot in de gevel van 't huus, mar de meensken numen et *'t Ontwiek*. De naeme zal d'r an geven wezen deur degene die et bouwen laoten het: een stee daor hi'j de drokte ontwieken kon, daor hi'j rust vienen kon. Zie ok Heufdstok I.

Ontwijk (schr.), 60

Zie bi'j *'t Ontwiek*.

Et Oold Diep (m.), 164 [oːlˈdiːp]

Ere naeme veur een pat van *De Kuunder*, z.d.

Et Oolde Huusstee (m.), 70 [ˈoːldəˈˈhystɩː]

Vroeger ston hier een huus. Dat is op 'e Top. Krt. 1926-1927 nog te zien.

Et Oolde Karkhof (m.), 54 [ˈoːldəˈˈkɑrkhɔf]

a. *Oud Kerkhof* (Schotanusatlas 1718; Eekhoff 1849)

b. *Oude begraafplaats* (Top. Mil. Krt. 1864)

Hier het neffens overlevering een karke staon daor iewen leden meensken uut verschillende dörpen en buurten henne gongen. De now al lange vervalen binnenpaeden van Schoterlaand uut en de overgangen van de Kuunder (o.e. bi'j et vroegere Luchtenrek of -rak) doen hier ok stark an daenken (Popping 1903: 38). Doe de Balkweg verhadded is, bin hier oolde greven blootlegd.

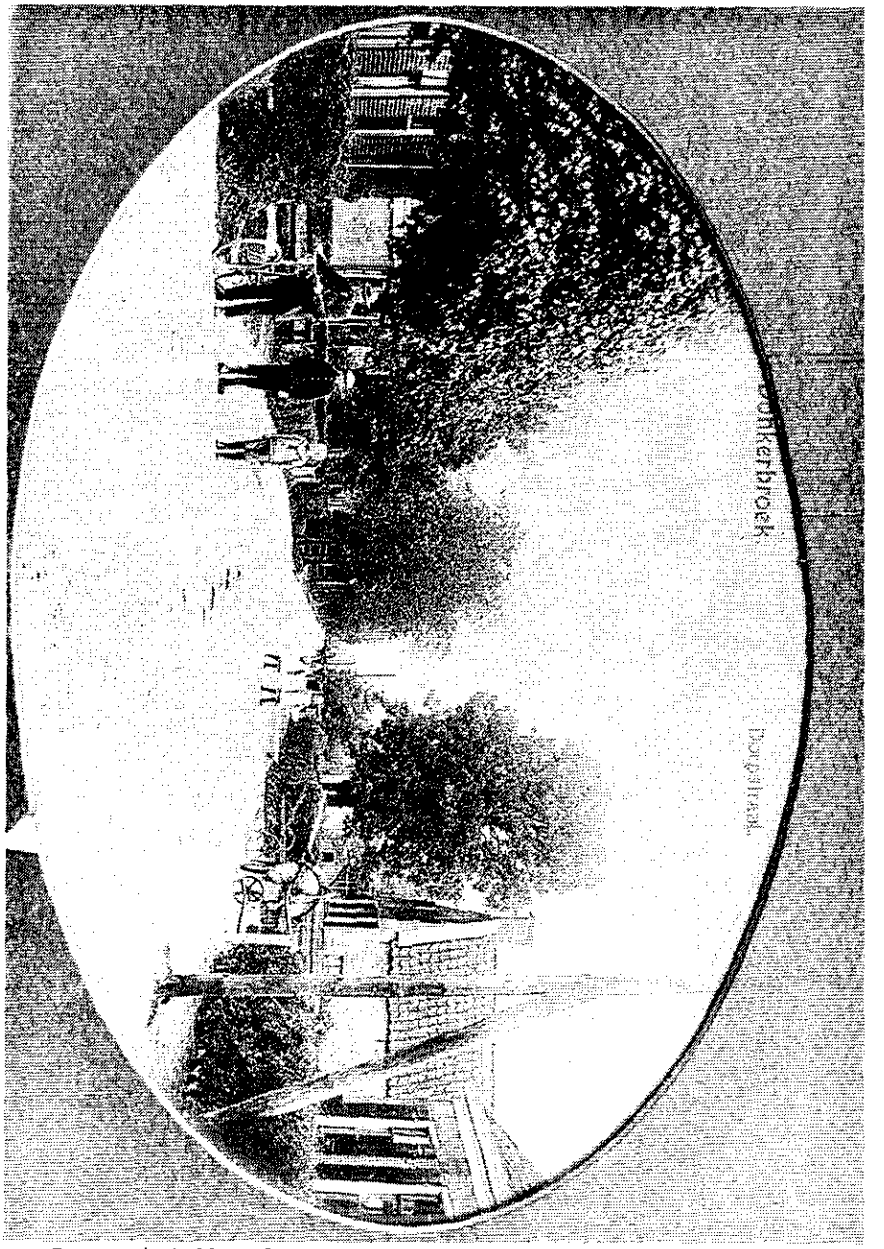

De Boeren ± 1910. Ie kieken naor 't Oost toe. Disse foto is even oosteliker neumen as de foto op blz. 26.
Foto: Archief Tj. Oldersma.

De Oolde Kloosterplaets (m.), 158 [o:ldə''klo:stɾ'plɛ:ts]
Zie bi'j *De Kloosterplaets*. [o:ldə''klo:ᵊstɾ'plɛ:ts]
De Oolde Leidiek (m.), 110 ['o:ldəlɛi''dik]
a. *Leidyk* (F.A.)
Bet. *leidiek*: zie Heufdstok III bi'j *lei* en *diek*.
De Oolde Venne (m.), 163? [o:ldə'fɛnə]
De ligging van dit stok laand was niet meer percies vaaste te stellen. Bet. *venne*: zie Heufdstok III.
De Oolde Wiek (m.), 17 [o:ldə'ʍik]
Hier lag vroeger een wiek, mar die is now niet meer te vienen.
het Oost (vkb. 1927, 1931), 119 + 122
Zie bi'j *'t Oost*.
't Oost (m.), 119 + 122 [o:ᵊst][o:st]
a. *het oosteinde* (Brunsting 1857)
b. *het Oost* (vkb. 1927, 1931)
Naeme van een buurt onder Db ten oosten van *De Boeren*, d.w.z. ten oosten van de weg die now *Bovenveld* hiet.
het oosteinde (Brunsting 1857), 119 + 122
Schreven variaant van *'t Oost*, z.d.
De Oostermaod (m.), 69 [o:stɾ'mɔ:t][o:ᵊstɾ'mɔ:ᵊt]
Ten opzichte waorvan dit stok laand as „ooster" zien wodde, is niet dudelik.
Oostwijk (Brunsting 1857), n.l.
Brunsting schrift: „Op het Oosteinde van het dorp is een klein buitentje Oostwijk. Aldaar prijkt ook de korenmolen op een hoogte staande, met zijn verheven kruin en wieken (...)".
Opsterlandsche Compagnonsvaart (schr.), 4
Officiële naeme van *De Vaort*, z.d.
Ossekop (F.A.), 18
Naeme van een stok laand. Vermoedelik zo nuumd naor de vorm. D'r bin een protte veldnaemen ontstaon mit naemen van lichemsdielen van meenske en dier. Schönfeld 1980: 121 nuumt naost *Ossekop* o.e. ok *Ganzekop*, *Bargekop*, *Kattekop*, en daenkt dat et kenmarkende van de percelen mit zoe'n naeme wezen zal dat de kaanten schuin naor mekeer toelopen. Bi'j de Ossekop in Db is dat ok et geval: et perceel is driehoekig van vorm.
Oude begraafplaats (Top. Mil. Krt. 1864), 54
Zie bi'j *Et Oolde Karkhof*.
Oude Hof (I) (Oosterwijk 1977: 102), 142
Neffens Oosterwijk ston de vroegere schoele aachter de tegenworige op een terrein dat et *Oude Hof* nuumd wodde. Bet. meugelikheden *hof*: zie Heufdstok III.
Oude Hof (II) (schr.)
Naeme van een straote in de ni'jbouw.
Oude Rijweg (Eekhoff 1849), 128

Disse weg wodt ok wel *De Lange Weg* nuumd, z.d. *Rijweg* is hier vermoedelik op te vatten as: weg daor ie langes rieden. Toch kan *rij-* ok nog wel es een ere bet. hebben. Fri. *ryd, ryt* (Schönfeld 1955: 189 geft o.e. as ooldere vorms mnl. *rijt*, mnd. *rīde*) is neffens Kalma 1950: 46 'n nogal klein stroompien dat meerstal op 'n grotere uutlopt en dient om et waeter of te voeren. Kalma geft uut Frieslaand o.e. de volgende veurbeelden: *die olde Rydt* (Drachten), *de Volle Rijten* (Else), *Vogelrijd* (De Fochtel), *Oude Rij* (Burgwerd) en *die reewiele wal, die rijwielen wal* (Heeg) (ib.: 47-49).

Oud Kerkhof (Schotanusatlas 1718; Eekhoff 1849), 54

Zie bi'j *Et Oolde Karkhof.*

Paardekamp (koopakte 1909), 27?

Pastorietuin (vkb. 1927), n.l.

In vkb. 1927 is spraoke van *het Kalverkampje* dat aachter de *Pastorietuin* ligt.

Peelrug (schr.), 2

Officiële straotnaeme sund 1980. Neffens de stokken uut et gemiente-archief OSt. was hier in vroeger tieden een moeras en lag daor een rogge in, daor de Spaanse troepen over en et moeras in dreven wodden. *Peel* (mnl. *pēdel*) = „drassig veenland" (De Vries 1971: 511).

De Peerdekaampen (m.), 30? [ˈpɩːᵊrdəkɑ̃ːmpm̩]

Stok laand. Stell. *peerd* = Ned. paard.

De Pegge (schr.), 148

Ruilverkavelingsweg, die ongeveer bi'j *De Peggebult* (zie ok daore) op 'e Herenweg uutkomt.

Peggebult (F.A.), 146

Stok laand. Niet et stok daor de chr. schoele op staot, mar d'r vlak bi'j. Bet. van de naeme: zie bi'j *De Peggebult*.

De Peggebult (schr.), 147

Naeme van de christelike schoele. Die is bouwd op een terrein dat de *Peggebulte* hiette (Algra z.j.: 151). Ie kun now niks meer van de „bult(e)" zien, mar die zal de vorm had hebben van een „pegge" (Ned. peg, wig, dus mit een puntige vorm).

Peggebulte (Algra z.j.: 151), 147

Algra schrift dat de chr. schoele bouwd is op een terrein op de Peggebulte. Bet. van de naeme: zie bi'j *De Peggebult*.

De Peggehutte (m.), n.l. [ˈpɛgəhøtə]

Disse hutte moet op 'e Peggebult staon hebben.

Petersburch (F.A.), 81

Schreven variaant van *Petersburg*, z.d.

Petersburg (m.; schr.; Brunsting 1857), 81 [ˈpɩːtɾzbørχ]

a. *Petersburch* (F.A.)

Hier hebben heur in vroeger jaoren veenarbeiders vestigd. Op 'e Top. Mil. Krt. van 1864 staon d'r al wat huzen. Iene van de eerste bewoners moet een zekere Pieter west hebben, vandaor de naeme Petersburg. Omreden de

nederzetting an de oostkaante van de Vaort de naeme Petersburg kreeg, wodde die an de ere kaante van de Vaort Moskou nuumd (Oosterwijk 1977: 102). De naeme *Moskou* komt bi'j Brunsting nog niet veur.

Piekeboers Hoekien (m.), 97 [ˈpikəbuːᵊʳsˈˈhukĩ]

'n Hoekien leegachtig laand. *Piekeboer* = fn.

de Poel (F.A.), 95

Stok laand dat nogal lege ligt.

De Poele (m.), 74 [puːlə]

Stok laand dat vroeger bi'j de winter vaeke onder waeter ston. Laeter ophoogd.

De Polle (m.), 120 [pɔlə]

Hoog greidekaampien dat vroeger bouw west het. Bet. *polle*: zie Heufdstok III.

Posmes Bos (m.), 143 [ˈpɔsməzˈˈbos]

Now greide, vroeger bos. *Postma*, *Posma* = fn. in OSt. (NRF).

het posthuis (Brunsting 1857), n.l.

Neffens Brunsting de naeme van een harbarge. Hi'j schrift dat d'r een posthuus was in de „herberg het posthuis", daor in zien tied ok et bestelhuus was van brieven veur de postbode van Berkoop op Oosterwoolde vv.

Posthuisweg (schr.)

Officiële straotnaeme (warschienlik nuumd naor et posthuus dat d'r west het).

de post- of Heerenweg (Brunsting 1857)

Brunsting schrift dat de post- of Heerenweg van Lemmer naor Grunningen vroeger deur Db gong. Dit moet dan wel de tegenworige route 't West-Herenweg-Boverweg west hebben. Bet. meugelikheden *heer*: zie Heufdstok III.

De Prikhutte (m.), 6 [ˈprɩkhøtə]

Klein kaampien gröslaand. D'r wodt zegd dat hier vrogger een man in een hiel oold husien, meer een hutte, van prikken en plaggen woond het. Stell. *prikken* = dunne takken en twiegies.

Prikkepet (F.A.), 92

Op 'e Top. Krt. 1926-1927 staot op dit plak inderdaod een poele angeven, in een stok bos. Bet. *prikke*: zie bi'j *De Prikhutte*. *Prikke-* kan hier wiezen op de begruuiing, mar d'r kun daor ok een protte dooie toeken legen hebben (vgl. de „prikkedam" in de Kuunder tussen Makkinge en Hoornsterzwaog). Bet. *pet*: zie Heufdstok III.

De Punt (m.), 55 [pønt]

Stokkien laand dat nogal puntig toelopt.

Ruskefjild (F.A.), 89

Verfrieste vorm van *Et Ruskeveld*, z.d.

De Ruskeplaets (m.), 43 [ˈrøskəplɛːts]

a. *De Ruskeplaetse* (m.)

b. *Russchen* (Schotanusatlas 1718; Top. Mil. Krt. 1864)
c. *de Russchen* (Eekhoff 1849)
d. *De Russchen* (Top. Krt. 1926-1927)
In 1640 was disse plaetse d'r al (Jaeger 1977: 29). De fn.- en *Russchen* en *Rusken* in OSt. bin vermoedelik ofleided van de naeme van disse plaetse. Die moet weer in verbaand brocht wodden mit Stell. *ruske* = Ned. rus, soort bies. *De Russchen* wodt in de L.C. van 10-10-1970 een ontginningsnederzetting nuumd.
De Ruskeplaetse (m.), 43 [ˈrøskəplɛːtsə]
Uutspraokvariaant van *De Ruskeplaets*, z.d.
De Ruskereed (m.), 87 [røskəˈrɩːt][ˈrøskərɩːt]
a. *Ruskeweg* (schr.)
Vroeger een reed, now verhadded en daoromme bi'j de officiële naemgeving in 1980 Rusk*eweg* nuumd. Disse weg lopt bi'j et Ruskeveld langes.
Et Ruskeveld (m.), 89 [røskəˈfɛlt][ˈrøskəfɛlt]
a. *Ruskefjild* (F.A.)
Veld dat bi'j de Ruskeplaets heurd hebben zal. Bet. *veld*: zie Heufdstok III.
Ruskeweg (I) (schr.), 87
Officiële naeme van een weg. Vroeger *De Ruskereed*, z.d.
Ruskeweg (II) (F.A.), 21
Ere naeme veur 'n pat van *'t Westaende*, z.d.
Russchen (Schotanusatlas 1718; Top. Mil. Krt. 1864), 43
Schreven variaant van *De Ruskeplaets*, z.d.
de Russchen (Eekhoff 1849), 43
Schreven variaant van *De Ruskeplaets*, z.d.
De Russchen (Top. Krt. 1926-1927), 43
Schreven variaant van *De Ruskeplaets*, z.d.
De Russchen (Nieuwsbulletin v. d. Kon. Ned. Oudheidkundige Bond 1960: kol. 164; F.A.), n.l.
Hier gaot et om een terreinnaeme, niet om de naeme van de plaetse.
Schansmeerweg (schr.), 126
Officiële wegnaeme sund 1980. De weg is veur et grootste diel een zaandreed, die in de richting lopt van et vroegere Schansmeer, even buten et tegenworige dörpsgebied van Db (zie feguur 4).
De Schaopedrift (m.), 101 [ˈskɔːpədrɩft]
a. *Schapendrift* (schr.)
Dit is een hiel oold pad daor vroeger de schaopen langes dreven wodden naor de heide. Bet. *drift*: zie Heufdstok III.
Schapendrift (schr.), 101
Officiële naeme van *De Schaopedrift*, z.d.
Schippers veerhuis (Oosterwijk 1977: 102)
Vroeger een bekend logement.
De Sjalker (m.), 118 [sjɑlkɢ]

Stok laand daor een huus op staot. Disse naeme dot Fries an. Fries *tsj-/tj-* wodt deur de Stellingwarver vaeke as *sj-* uutspreuken (zie ok bi'j *De Sjammekaampen*). Misschien meuj' et Friese woord *tsjal* „gebeugen, kroem" in dit toponiem lezen, en het et vroeger een betien een rond lopend hoekien laand west. Dat is d'r now niet meer an te zien. *Tsjalke* is een Friese mansnaeme, benuming naor een persoon is ok een meugelikhied. Veur de beide hier nuumde „ofleidings"-meugelikheden gelt liekewel dat een verklaoring van et „ofleidings-suffix"-*ker* of *-er* niet drekt geven wodden kan. In dit gebied moe'n we in alle geval rekenschop holen mit een makkelik „ver-Stellingwarfsen" van Friese naemen en omgekeerd.

De Sjammekaampen (m.), 37 [sjɑmə ˈkɑ̃ː mpm̩]

a. *Tjabbencamp* (Mulder 1980: 32)

b. *Tjammekampen* (F.A.)

Stok laand. De Tjabbencamp en de Tjammekampen bin niet te lokaliseren op grond van de gegevens die we d'r over hebben, mar zullen òf et zelde perceel wezen as *De Sjammekaampen*, òf d'r vlak bi'j in de buurte legen hebben. Et materiaol van de F.A. geft an dat de Tjammekampen an de zunnekaante van de weg liggen.

Neffens Mulder 1980: 32 staot in de „Proclamatie-, Reces- en Weesboeken" bi'j et jaortal 1652: „een arve landts gelegen op Donckerbroeck streckende uit de veenscheydinge in de Cuinder, ten oosten de Tjabbencamp." Mulder zegt dat disse kaampe nuumd wezen zal naor de oorspronkelike eigener Tjabbe: in 1640 was eigener van hoeve Donkerbroek nr. 17 Hynke Jans Tjiabbes. Al dan niet Fries *tsj-/tj-* wodt in et Stell. makkelik *sj-*, vgl. *Tjeerd* = Stell. *Sjeerd, Tjibbe* = Stell. *Sjibbe*. Ok kan de *b* intervokalisch wel *m* wodden: vgl. *kammenet* naost Ned. *kabinet*.

De Sjammekaampster Hede (m.), 38 [ˈsjɑmə kɑ̃ː mstr̩ ˈˈhɩː də]

a. *Tjamme Kampster (haag-hee(g)de)* (F.A.)

Vroeger was dit een briede wal. Die staot ok al op 'e Top. Mil. Krt. van 1864. Bet. *Sjammekaamp-*: zie bi'j *De Sjammekaampen*. Bet. *hede:* zie Heufdstok III.

Et Spree (m.), n.l. [sprɩː]

Dit stok moet argens tussen De Sjalker en De Leidiek legen hebben. D'r wodt zegd dat hier vroeger iene woond het die *Spree* hiette. Disse fn. komt neffens et NRF in et noorden niet veur, mit uutzundering van de stad Grunningen (NRF III. Groningen), daor *Spree* en *Sprey* veurkommen as fn. In de perveensie Utrecht kommen de fn.- en *Sprée*, *v. d. Spree* en *Sprey* veur (NRF IV. Utrecht).

De Stienkaamp (m.), 144 [ˈstĩː kɑ̃ː mp]

Stok greide. Hier zullen een protte stiender in de grond zeten hebben.

't Stil Aende (m.), n.l. [stɩˈlɛ̃ː ndə]

Dit zol een stok van een weg of reed west hebben bi'j *Stilleven*. Et was niet meer te lokaliseren. Stell. *aende* = Ned. einde.

Stilleven (m.; schr.), 75 [stɩˈlɩ:bm̥]
Naeme van een huus. Disse naeme staot ok al op 'e Top. Mil. Krt. van 1864 en op 'e Top. Krt. 1926-1927.
De Stobbepoele (m.), 103? [ˈstobəpu:lə]
Van disse vroegere poele was niet meer nao te gaon waor hi'j percies west het. Stell. *stobbe* = Ned. boomstronk.
De Stobbepoelereed (m.), 102 [ˈˈstobəpu:ləˈrɩ:t]
a. *Stobbepoelweg* (schr.)
Reed bi'j de Stobbepoele langes, die sund 1980 officieel Stobbepoel*weg* hiet omreden et now een hadde diek is.
Stobbepoelweg (schr.), 102
Officiële naeme van *De Stobbepoelereed*, z.d.
De Striepe (m.), 33 [stripə]
Lange, smalle kaampe gröslaand. Stell. *striepe* = Ned. streep, strook.
Taeke Bosmes Poolder (m.), 39 [tɛ:kəˈbosməsˈˈpoldr̥]
a. *Kleine Polder* (F.A.) [tɛ:kəˈˈbosməsˈpoldr̥]
Leeg stok laand. *Bosma* = fn. (NRF).
Teijemes Kaampien (m.), 49 [tɛjəməsˈkɑ̃:mpĩ]
Perceel greide dat vroeger an de fem. Teijema heurd het.
De Terp (m.), 113 [tɛrp]
Hier ston vroeger een boerderi'jgien. Dit hiem zol zo nuumd wezen kunnen omreden et boerderi'jgien nogal aachteruut en misschien ok wat hoger ston. Et zol ok nog mit een fn. benuumd wezen kunnen: *v. d. Terp* = fn. in OSt. (NRF).
De Tien Akkers (m.), 15 [tiˈnɑkr̥s]
Now greide, vroeger tien smalle akkers.
De Tippe (I) (m.), 51 [tɩpə]
Klein smal kaampien laand, een *tippien* (Ned. hoekje, puntje).
De Tippe (II) (F.A.), n.l.
Dit stok laand is niet te lokaliseren. In et materiaol van de F.A. wodt opgeven dat et an de Vaort ligt en hujlaand is. Bet. *tippe*: zie bi'j *De Tippe* (I).
Tjabbekamp (schr.), 31
Officiële naeme van een ruilverkavelingsweg. Nuumd naor de in 't Westaende liggende *Tjabbencamp*. Zie veur de bet. van et woord bi'j *De Sjammekaampen*.
Tjabbekampster waterlossing (schr.), 35
Officiële naeme van een briede waeterlossing die in de Kuunder uutkomt. Bet. *Tjabbekamp-*: zie bi'j *De Sjammekaampen*.
Tjabbencamp (Mulder 1980: 32), n.l.
Zie bi'j *De Sjammekaampen*.
Tjammekampen (F.A.), n.l.
Zie bi'j *De Sjammekaampen*.
Tjamme Kampster (haag-hee(g)de) (F.A.), 38

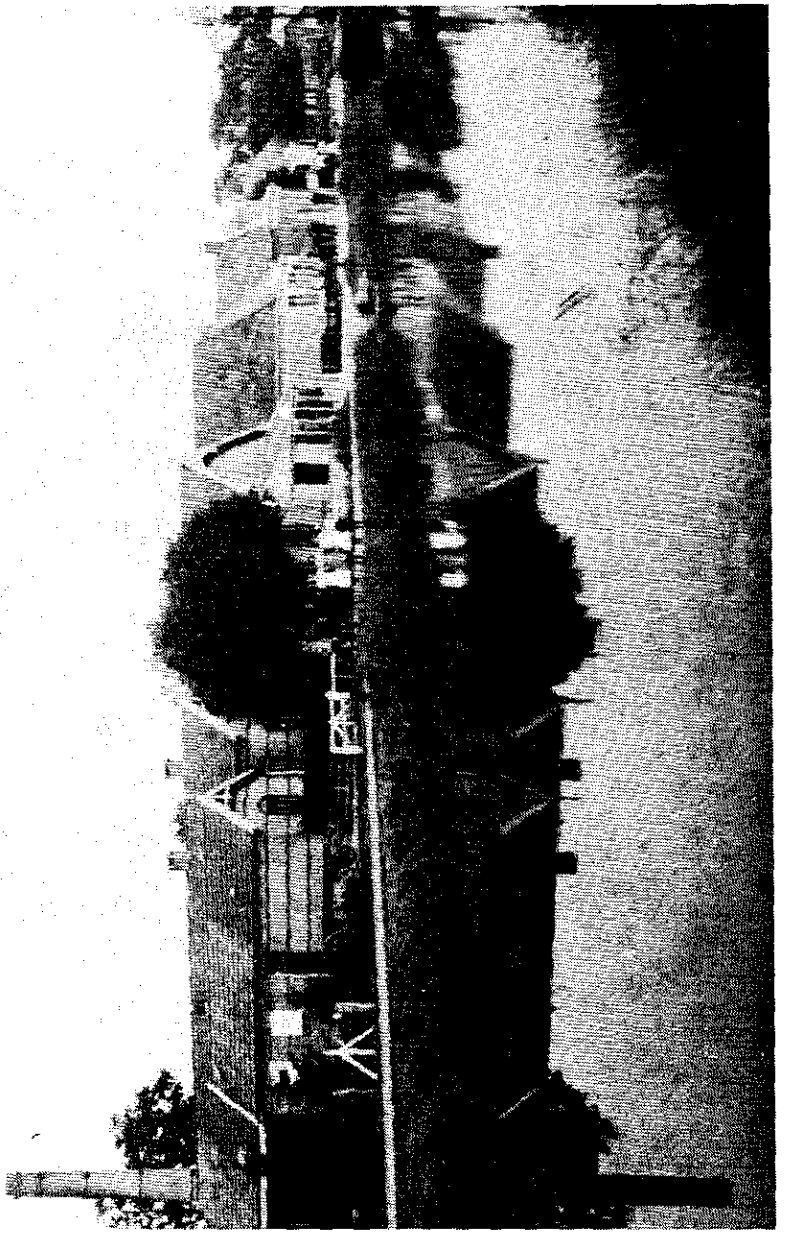

De Vaort ± 1920. Ie kieken de kaante van et dörp uut. De weg an de overkaante van de vaort hiet now Vosseheer.
Foto: Archief Tj. Oldersma.

Schreven variaanten van *De Sjammekaampster Hede*, z.d.
De Tjonger (m.; schr.), 28 + 151 + 164 [tjoŋr̥]
Friese en officiële naeme van *De Kuunder*, z.d.
Tjonger of Kuinder (Top. Mil. Krt. 1864), 28 + 151 +164
Zie bi'j *De Kuunder*.
Tjongerkanaal (schr.), 28
Officiële naeme van et stok van *De Kuunder* ten westen van de Vaort. Zie ok bi'j *De Kuunder*.
Et Tolhuus (I) (m.), 23 [ˈtɔlhys]
Et Tolhuus (II) (m.), 80 [ˈtɔlhys]
De Tolhuuskaampe (m.), 24 [tɔlhysˈkɑ̃ːmpə]
Disse kaampe ligt in 't Westaende, nog krek in et dörpsgebied van Db. Et tolhuus daor spraoke van is in disse naeme staot d'r tegenover.
Vaart O.Z. (schr.), 145
Officiële straotnaeme.
Vaart W.Z. (schr.), 79
Officiële straotnaeme.
Vaartweg (schr.), 90
Sund 1980 officiële naeme van een weg.
De Vaort (m.), 4 [fɔːᵊʳt]
a. *Compagnonsvaart* (Eekhoff 1849; vkb. 1927, 1933)
b. *Opsterlandsche Compagnonsvaart* (schr.)
De Vaort is in 't laest van de achttiende ieuw van Opsterlaand uut deur Oost-Stellingwarf greven. Zn. compagnons „exploiteerden" et vene in disse streken.
Veerhuisweg (schr.)
Officiële straotnaeme in de jongste ni'jbouw van Db, nuumd naor et logement *Schippers veerhuis*.
De Veldkaamp (I) (m.), 48 [ˈfɛltkɑ̃ːmp]
Disse kaamp lag tegen een stok veld an (Top. Krt. 1926-1927), en is vermoedelik daoromme zo nuumd. *Veldkamp* is een fn. in OSt. (NRF), de perceelsnaeme zol dus ok uut een fn. kommen kunnen.
De Veldkaamp (II) (m.), 157 [ˈfɛltkɑ̃ːmp]
Veur disse *Veldkaamp* gelt etzelde as veur *De Veldkaamp* (I): ok disse lag tegen een stok veld an (Top. Krt. 1926-1927). Zie veerder bi'j *De Veldkaamp* (I).
De Venekaamp (m.), 5 [ˈfĩːnəkɑ̃ːmp]
Disse kaampe ligt tegen de gemientegreens an. Op 'e Top. Mil. Krt. van 1864 is te zien dat et doe bouw was, en tegen een gebied an lag daor verveend wodde.
De Venne (m.), 42 [fɛnə]
Stok laand bi'j De Ruskeplaets. Bet. *venne*: zie Heufdstok III.
De Vennen (m.), 66 [fɛn̥ː]

Laand aachter de Wandelbos. Bet. *venne*: zie Heufdstok III.
Et Veurmaotien (m.), 68 [ˈfø:ᵊʳmɔ:tĩ]
Stokkien laand. Dit maotien (bet. *maod*: zie Heufdstok III) lag een aentien van de Kuunder of.
Vicarieplaats (gemiente-archief OSt.), n.l.
Naeme van een oolde plaets, die tot in de 18e ieuw op et plak lag ongeveer daor now de *Vicariestraat* ligt. De straote is d'r naor nuumd.
Vicariestraat (schr.)
Officiële straotnaeme sund 1957. Zie ok bi'j *Vicarieplaats*.
De Viefmad (m.), 72? [ˈfifmat][fifˈmat]
Stok laand an de Kuunder. Bet. *mad*: zie Heufdstok III. Stell. *vief* = Ned. vijf.
De Viermad (m.), n.l. [ˈfi:ᵊʳmat][fi:ᵊʳˈmat]
Stok laand an de Kuunder dat niet meer te lokaliseren was. Bet. *mad*: zie Heufdstok III.
De Vier Roeden van Femmigje Gearts (F.A.), n.l.
Over dit stok laand bin veerder gien gegevens.
De Vlijt (schr.), 20
Naeme van de vroegere meule in 't Westaende.
Voshole (F.A.), 153
Stokkien laand aachter et huus dat *Vossehole* nuumd wodt (z.d.).
Vosseheer (I) (schr.)
Officiële straotnaeme sund 1957, neffens gegevens van et gemiente-archief OSt. nuumd naor een heideveld dat vroeger an disse weg lag. Bet. *heer*: zie Heufdstok III.
Vosseheer (II) (gemiente-archief OSt.), n.l.
Naeme van wat vroeger een stok heideveld was an de weg die laeter de naeme *Vosseheer* kregen het (zie *Vosseheer* (I)). Bet. *heer*: zie Heufdstok III. *Vos* kan naost dierenaeme ok fn. wezen.
Vosseheer (of haar) (F.A.), 88
Stok laand. Bet. *heer*: zie Heufdstok III. *Vos* kan naost dierenaeme ok fn. wezen.
Vossehole (m.), 152 [ˈfɔsəho:lə]
Naeme van een huus. Op et huus staot et jaortal 1838. Waoromme disse naeme an dit huus geven is, is niet bekend. Was hier een vossehol? Was et een speulse naeme veur et huus en de bewoners?
De Wandelbos (m.), 61 [ˈmandl̥bos]
Groot stok bos, vroeger anlegd deur de bewoners van 't Ontwiek, mit wandelpaeden, een peer stokkies heide en een viever. Et is now eigendom van Staotsbosbeheer.
't Weertien (F.A.), 111
Een stok leegachtig gröslaand. Fri. *war* (*wer*) is leeg gröslaand (Mnl. Wb. XI: 558); neffens Bouwer 1972: 48 is *weer*: kavel in (laeter verdielde) wei- of hujlanen. Beide bet. aspekten bin weeromme te vienen in *weer* in *'t Weertien*.

het Weertje (F.A.), n.l.
Et archiefmateriaol van de F.A. geft op dat d'r in de Liwwadder Kraante van 12-5-1813 staon hebben moet dat „2/3 van het Heideveld, of zgn. Weertje" te koop was. Hier is *weer* dus gien leeg gröslaand, mar heide. As *het Weertje* etzelde stok laand is as et hierboven nuumde *Weertien*, dan is dat tussen 1813 en 1864 anmaekt: op 'e Top. Mil. Krt. van 1864 kuj' zien dat *'t Weertien* doe al gröslaand was.
Wemerstraat (schr.)
Officiële straotnaeme; nuumd naor de fem. Wemer die de grond in eigendom hadde daor disse weg over lopt.
't West (m.; schr.), 9 + 21 + 25 [ʍɛst]
Naeme van een buurt onder Db; ok officiële naeme van een weg. Zie bi'j *'t Westaende*.
't Westaende (m.), 7 + 9 + 21 + 25 [ʍɛstˈɛ̃:ndə][ʍɛstˈɛndə]
a. *het westeinde* (Brunsting 1857)
b. *het Westeinde* (vkb. 1931, 1933)
c. *'t West* (m.; schr.)
d. *De Langsweg* (m.)
e. *Ruskeweg* (F.A.)
Naeme van een buurt onder Db. De buurt wodt an de oostkaante begreensd deur de buurt *Bi'j de Brogge*, d.w.z. begint bi'j de grote krusing mit de weg Drachten-Emmen, en an de westkaante deur de dörpsgreens. D'r wodt ok wel *'t West* zegd, in plaets van *'t Westaende*. *'t West* is ok de officiële naeme van de weg die deur 't Westaende lopt. Vroeger nuumden sommigen et stok tussen de beide scharpe bochten (nr. 25 op 'e losse kaorte aachterin et boek) *De Langsweg*. Et materiaol van de F.A. geft de naeme *Ruskeweg*, en plaetst die naeme niet bi'j wat now officieel *Ruskeweg* hiet, mar bi'j 'n stokkien van 't Westaende ten noorden van de Ruskeplaets.
het westeinde (Brunsting 1857), 7 + 9 + 21 + 25
Schreven variaant van *'t Westaende*, z.d.
het Westeinde (vkb. 1931, 1933), 7 + 9 + 21 + 25
Schreven variaant van *'t Westaende*, z.d.
De Wiegerom (m.), 162 [ˈʍigərom]
Stok leeg, veenachtig hujlaand. Warschienlik nuumd naor 'n „omke Wieger": *Wieger* = veurnaeme; *-om* aachter een mansnaeme betekent Ned. oom. Lees dus: Wieger-Om.
Et Wilde Kaampien (m.), 65 [ˈʍɩldəˈˈkɑ̃:mpĩ]
Kaampien greide. Misschien het et d'r wat wild bi'j legen en/of lag et vol „hulten en bulten". Daor is in ieder geval now niks meer van te zien. *De Wilde* is een fn., et kaampien zol dus ok naor een persoon nuumd wezen kunnen. Die fn. komt niet veur in OSt., mar wel in Opsterlaand neffens et NRF.
Wilpkamp (schr.)

Offciële straotnaeme. Nuumd naor een stok laand? Stell. *wilpe* = Ned. wulp.
Van Zandenstraat (schr.)
Officiële straotnaeme, nuumd naor de fem. Van Zanden.
De Zesmad (m.), 50 [sɛs ˈmɑt]
Bet. *mad*: zie Heufdstok III.
De Zeuven Akkers (m.), 26 [sø:bm̩ ˈɑkr̩s]
Dit perceel beston vroeger uut zeuven akkers. Dat is nog te zien an de zes gröppies die d'r in liggen.
De Zeuvenmad (m.), 71? [ˈsø:bm̩:ɑt]
Bet. *mad*: zie Heufdstok III.
Et Zuderkaampien (m.), 139 [sydr̩ ˈkɑ̃:mpĩ]
Ten opzichte waorvan dit kaampien as „zuder" beschouwd wodde, is niet dudelik. Et lag bi'jglieks in et zudelike diel van et laand van een plaetse, of et lag ten opzichte van de boerderi'je an de zuudkaante.
De Zuderlaene (m.), 140 [sydr̩ ˈlɛ̃:nə]
Wat veur Et Zuderkaampien gelt, gelt ok veur De Zuderlaene: et is niet dudelik ten opzichte waorvan disse laene as „zuder" zien wodde. De laene lopt van de Boverweg of op et zuden an, mar dat gelt veur meer laenen daor in de buurt.
De Zwaluw (schr.), 63
Naeme van de vroegere hadfietsersbaene. Now is et gewoon een stokkien greide.
Zwarts polder(tje) (F.A.), 98
Stokkien laand daor neffens de kaorte aachterin, en neffens ooldere kaorten, een leeg diekien om henne ligt. Daor is in et laand aenlik niks (meer) van te zien. *Zwart* = fn. in OSt. (NRF).
De Zwettereed (m.), 115 + 116 [ˈsmɛtərɩ:t]
Vroegere naeme veur de weg die now *Bovenveld* hiet. Et was vrogger een reed. Op 'e Top. Mil. Krt. van 1864 zien we op et plak van disse reed al een aende reed mit een sloot, en in et verlengde van de reed, naor et zuden toe, lees ie et woord *waterlossing*.
Mnl. *swette* = greens. Dit woord is verwaant mit *swade*, *swat* = mnl. zende, stroke ofmi'jd grös (Moerman 1956: 126). Neffens Heeroma 1958: 43 zal *swet* van et begin of een insnieding in et lege laand west hebben, een greven sloot.
De Zwetteweg (m.), 115 + 116 [ˈsmɛtəmɛχ]
Vroegere naeme veur de weg die now *Bovenveld* hiet. Bet. *zwette*: zie bi'j *De Zwettereed*.

Naemelist op nommer

1. De Betonbrogge
2. Peelrug
3. Moskou
4. Compagnonsvaart, Opsterlandsche Compagnonsvaart, De Vaort
5. De Venekaamp
6. De Prikhutte
7. Kapelweg, 't Westaende, het westeinde, het Westeinde
8? De Hogeveenreed
9. 't West, 't Westaende, het westeinde, het Westeinde
10. De Heide
11? de Klooster
12. De Moskoureed
13? Aukjemoei's kamp
14. De Heer
15. De Tien Akkers
16. de Haer, Koopmanskaamp
17. De Oolde Wiek
18. Ossekop
19. Hartholtspolder
20. De Vlijt
21. Ruskeweg (II), 't West, 't Westaende, het westeinde, het Westeinde
22. Dols Kaampe
23. Et Tolhuus (I)
24. De Tolhuuskaampe
25. De Langsweg, 't West, 't Westaende, het westeinde, het Westeinde
26. De Zeuven Akkers
27? Blauwkamp, De Kop, Paardekamp
28. Cuinder, De Cuynre, Et Kenaal, De Kuunder, De Tjonger, Tjonger of Kuinder, Tjongerkanaal
29? De Bulten
30? De Peerdekaampen
31. Tjabbekamp
32. Luitzen Oetsesweg
33. De Striepe
34. De Netuurstreek
35. Tjabbekampster waterlossing
36. 't Hoge Zaand, het hooge zand, 't Hoogezand
37. De Sjammekaampen
38. De Sjammekaampster Hede, Tjamme Kampster (haag-hee(g)de)

39. Kleine Polder, Taeke Bosmes Poolder
40. Lingsmes Poolder
41. Hiltjes Kaamp
42. De Venne
43. De Ruskeplaets, De Ruskeplaetse, Russchen, de Rüsschen, De Russchen
44. De Krentebos
45. De Krentekaamp
46. De Hoge Kaampe
47. De Huuskaampen
48. De Veldkaamp (I)
49. Teijemes Kaampien
50. De Zesmad
51. De Tippe (I)
52. De Balkweg, Donkerbroek of Balkweg
53. De Keloniekaampen
54. Et Oolde Karkhof, Oude begraafplaats, Oud Kerkhof
55. De Punt
56. De Middelkaampen
57. De Kri'jebos
58. Et Klaoverlaand
59. De Kwestiekaampe
60. 't Ontwiek, Ontwijk
61. De Wandelbos
62. De Baggelpetten
63. De Zwaluw
64. De Klokkebei
65. Et Wilde Kaampien
66. De Vennen
67. De Baggeldobbe
68. Et Veurmaotien
69. De Oostermaod
70. Et Oolde Huusstee
71? De Zeuvenmad
72? De Viefmad
73? De Aanderhalf Mad
74. De Poele
75. Stilleven
76. De Huken
77. Klein Zwitserlaand, Et Luchtenrik
78. Diaekens Vennegien
79. Vaart W.Z.
80. Et Tolhuus (II)

81. Petersburch, Petersburg
82. Et Bokkekaampien
83. Bokkekampsweg
84. De Leidiek, Leidijk
85. Hanestreek
86. Mandeweg
87. De Ruskereed, Ruskeweg (I)
88. Vosseheer (of haar)
89. Ruskefjild, Et Ruskeveld
90. Vaartweg
91. 13 Akkers
92. Prikkepet
93. Bovenveld (I), Et Boverveld
94. Hettyhoeve
95. de Poel
96. Lange Streek
97. Piekeboers Hoekien
98. Zwarts polder(tje)
99. Molenstuk
100. Het Klaverblad
101. De Schaopedrift, Schapendrift
102. De Stobbepoelereed, Stobbepoelweg
103? De Stobbepoele
104. Kleine Waterlossing
105. Grote Waterlossing
106. De Bosmeer
106a. Boschmeer
107. De Karkereed, Kerkereed
108. De Koelanen
108a. Koeland
109. De Koelaansreed, Koelandsweg
110. Koelandsweg, Leidyk, De Oolde Leidiek
111. 't Weertien
112. Koolkamp
113. De Terp
114. De Koolkaamp
115. Bovenveld (II), Groote weg naar Veenhuizen, Nieuwe weg, De Zwettereed, De Zwetteweg
116. Bovenveld (II), De Zwettereed, De Zwetteweg
117. De Hoge Heer
118. De Sjalker
119. Binnenweg, De Herenweg, het Oost, 't Oost, het oosteinde
120. De Polle

121. De Boskaamp (II), De Boskaampe, Bossenkaampe
122. Bovenweg, De Boverweg, Groote weg naar Veenhuizen, het Oost, 't Oost, het oosteinde
123. Molenweg
124. Molenhoogte
125. De Meuleplaets
126. Schansmeerweg
127. Molenlaan
128. Kloosterlaan, De Lange Weg, Oude Rijweg
129. Kloosterplaats, De Ni'je Kloosterplaets
130. De Keloniekaamp
131. De Lieklaene, De Liekslaene, Lyklaan
132. De Hoge Kaamp
133. De Klaovers
134. Et Kleine Kaampien
135. De Boskaamp (I)
136. Jetse Kaamp
137. De Kaampreed
138. De Kaampbos
139. Et Zuderkaampien
140. De Zuderlaene
141. De Boersterlaene, Buursterlaan
142. Oude Hof (I)
143. Posmes Bos
144. De Stienkaamp
145. Vaart O.Z.
146. Peggebult
147. De Peggebult, Peggebulte
148. De Pegge
149? De Buterkaamp (I)
150. De Lange Bos
151. Boven Tjonger, Cuinder, De Cuynre, De Kuunder, De Tjonger, Tjonger of Kuinder
152. Vossehole
153. Voshole
154. De Hof
155. De Buterkaamp (II)
156. De Bouwkaamp, De Bouwkaampe
157. De Veldkaamp (II)
158. het Klooster, Het Klooster, 't Klooster, De Kloosterplaets, De Kloosterplaetse, De Oolde Kloosterplaets
159. De Leien
160. Kloosterweg

161. het Hoge Holt, 't Hoge Hoolt
162. De Wiegerom
163? De Oolde Venne
164. Boven Tjonger, Cuinder, De Cuynre, De Kuunder, Et Oold Diep, De Tjonger, Tjonger of Kuinder

List van ofkottings

ags.	=	angelsaksisch
bet.	=	betekenis
bgl.	=	bi'jglieks (= bi'jveurbeeld, misschien)
Db	=	Donkerbroek
Dr. Wb.	=	Molema, H., *Proeve van een woordenboek der Drentsche Volkstaal in de 19e eeuw*. Z.p., 1889.
F.A.	=	Fryske Akademy
fn.	=	femilienaeme
Fri.	=	Fries
Fri. Wb.	=	Dijkstra, W., *Friesch Woordenboek*. 2 dln. Leeuwarden, 1900-1911.
germ.	=	germaans
Gr.	=	Grunnings
Gr. Wb.	=	Laan, K. ter, *Nieuw Groninger Woordenboek*. Groningen, 1952².
ib.	=	(Latien) ibidem = op etzelde plak, op dezelde bladziede.
L.C.	=	Leeuwarder Courant
m.	=	mondelinge opgifte
mhd.	=	middelhoogduuts
mnd.	=	middelnederduuts
mnl.	=	middelnederlaans
Mnl. Wb.	=	Verwijs, E., J. Verdam en F. A. Stoett, *Middelnederlandsch Woordenboek*. 11 dln. 's Gravenhage, 1885-1941.
Ned.	=	Nederlaans
n.l.	=	niet te lokaliseren
nnl.	=	ni'jnederlaans
NRF	=	*Nederlands Repertorium van Familienamen. II. Friesland.* Assen, 1964.
NRF III. Groningen	=	*Nederlands Repertorium van Familienamen. III. Groningen.* Assen, 1964.
NRF IV. Utrecht	=	*Nederlands Repertorium van Familienamen. IV. Utrecht.* Assen, 1967.
NRF VI. Overijsel	=	*Nederlands Repertorium van Familienamen. VI. Overijsel.* Assen, 1968.
o.e.	=	onder ere(n)
ofri.	=	ooldfries

ogerm.	=	ooldgermaans
osa.	=	ooldsaksisch
OSt.	=	Oost-Stellingwarf
schr.	=	schriftelik
Stell.	=	Stellingwarfs, Stellingwarf
Top. Mil. Krt. 1864	=	*Topographische en Militaire Kaart.* Blad 11: Heerenveen. 1864.
Top. Krt.	=	Topografische Kaorte
verl. dielw.	=	verleden dielwoord
vgl.	=	vergeliek
vkb.	=	verkoopboekien
WNT	=	Vries, M. de, L. A. te Winkel e.a., *Woordenboek der Nederlandsche Taal.* 's Gravenhage etc., 1882-.
wrs.	=	warschienlik
ww.	=	warkwoord
z.d.	=	zie daore
zn.	=	zo nuumde

Literatuur

(Zie veur de ofkotte titels de list van ofkottings, blz. 57).

Algra, A.
z.j. *De historie gaat door het eigen dorp.* Deel III. Leeuwarden.
Beekman, A. A.
1905 *Het Dijk- en Waterschapsrecht in Nederland vóór 1795. I.* 's Gravenhage.
Bloemhoff-de Bruijn, Ph.
1982 *Veldnaemen van Stellingwarf. Diel I. Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop.* Oosterwoolde.
Bouwer, K.
1970 *Cultuurlandschapsvormen aan de westzijde van het Drents plateau.* Groningen.
1972 „Nederzetting, verkaveling en grondbezit". In: Bosje K. en J. J. Spahr van der Hoek (eds.), *Oldeberkoop.* Leeuwarden, 39-56.
Brunsting, J.
1857 „Donkerbroek". In: *Onderwijzersboekjes gem. Ooststellingwerf. Donkerbroek en Haule.* Z.p.
Eekhoff, W.
1849-1859 *Nieuwe Atlas van de Provincie Friesland.* Leeuwarden.
Heeroma, K.
1958 „Grenswateren". In: *Fryske Plaknammen* XI, 42-45.
Heukels, H.
1907 *Woordenboek der Nederlandsche volksnamen van planten.* Z.p.
Jaeger, A.
1977 „Stambomen". In: *De Ovend* 5 nr. 1, 29-31.
Jong, W. de
1962 „Oosterwolde". In: *Fryske Plaknammen* XIII, 30-59.
1965 „Jardinge". In: *Fryske Plaknammen* XIV, 1-15.
Kalma, J. J.
1949 „Bij de Wikelder Balke". In: *Fryske Plaknammen* II, 6-8.
1950 „De Rieden yn Fryslân". In: *Fryske Plaknammen* III, 45-49.
Moerman, H. J.
1956 *Nederlandse Plaatsnamen. Een overzicht.* Brussel.
Molen, S. J. van der
1956a „Tussen Breeberg en Tjonger. In Donkerbroek werd 2500 jaar terug reeds gerst verbouwd". In: *L.C.* 28 nov.
1956b „De nammen fan Hoarnstersweach". In: *Fryske Plaknammen* VIII, 62-64.

1958 *Opsterlân.* Drachten.
1978 *Turf uit de wouden.* Leeuwarden.
Mulder, G.
1971 „Kanttekeningen bij enkele Stellingwerfse plaatsnamen". In: *Driem. Bl.* 23, 19-29.
1972 „De Stellingwerfse dorpsnamen (I)". In: *Driem. Bl.* 24, 117-134.
1980 „Nog enkele Stellingwerfse toponiemen". In: *Driem. Bl.* 32, 31-35.
Naarding, J.
1957 „Stellingwerfse Toponiemen". In: *Fryske Plaknammen* X, 39-48.
Oosterwijk, T. H.
1977 *Notities uit de Geschiedenis van de Ooststellingwerfse dorpen.* Oosterwolde.
Popping, J. H.
1903 *Ooststellingwerf. Verzameling van Oudheidkundige Aanteekeningen.* Oosterwolde.
Schönfeld, M.
1955 *Nederlandse Waternamen.* Amsterdam.
1980 *Veldnamen in Nederland.* Arnhem (Ongewijzigde herdruk van 1950[2]).
Schotanus à Sterringa, B.
1970 *Uitbeelding der Heerlijkheit Friesland.* Leeuwarden. Fascimile van ed. 1718.
Sipma, P.
1966 *Fryske Nammekunde II.* Drachten.
Vries, J. de
1971 *Nederlands Etymologisch Woordenboek.* Leiden.
Wumkes, G. A.
1930 *Stads- en Dorpskroniek van Friesland I (1700-1800).* Leeuwarden.

Inhoold

Inleiding 5
Heufdstok I: Donkerbroek: ligging, bodem, grondgebruuk 9
Heufdstok II: De dörpsnaeme 16
Heufdstok III: De veurnaemste toponymische elementen 17
Heufdstok IV: Alfabetische naemelist 23
Naemelist op nommer 52
List van ofkottings 57
Literatuur 59
Inhoold 63

De bebouwde koem van Donkerbroek

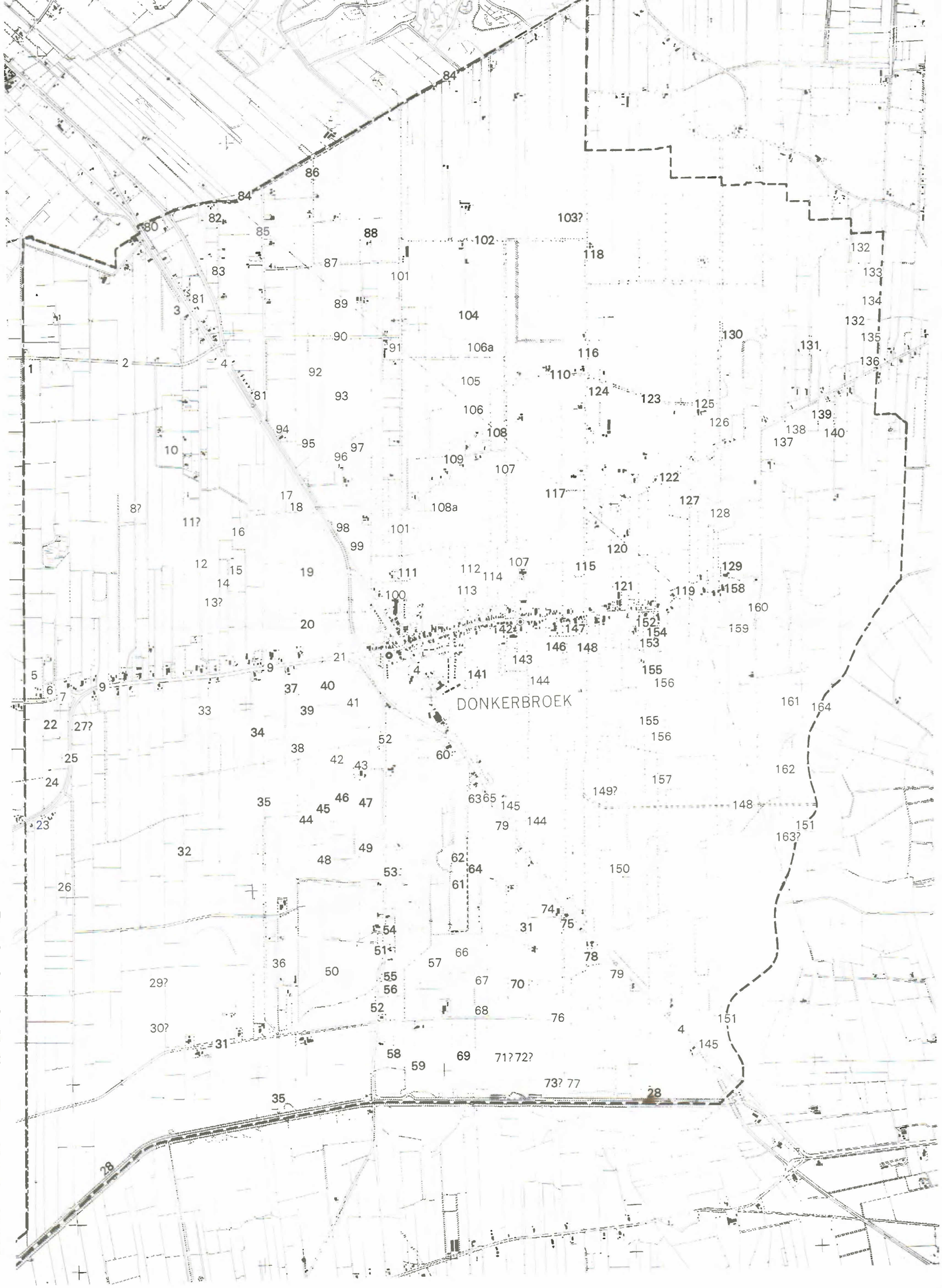

Donkerbroek. Neffens Top. Krt. 1 : 10.000

ISBN 90 6466 035 2

Disse studie is de twiede in de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf,* die uutgeven wodt deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. De in et begin van de tachtiger jaoren nog bi'j de bevolking bekende veldnaemen van Donkerbroek bin in disse uutgifte vaastelegd en wo'n naemkundig behaandeld. In pattie gevallen is ok materiaol uut schriftelike bronnen bespreuken. Et bi'j mekeer gadderen van de veldnaemen van de verschillende Stellingwarver dörpen gebeurt deur infermaanten van et Projekt Stellingwarfs Woordeboek en/of deur de leden van de Veldnaemekemmissie van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte.
De schriefster is as dialektoloog an de Iesselakademie in Kaampen verbunnen.